

Bánszegi Zsuzsa

Fiatalok társadalmi részvétele

2009

Tartalom

ELŐSZÓ	5
1. MIT JELENT AZ IFJÚSÁGI RÉSZVÉTEL?	6
2. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS, MINT A RÉSZVÉTEL EGYIK TÉNYEZŐJE	9
3. A RÉSZVÉTEL SZEREPE AZ IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉSSEN	11
4. ÖNKÉNTESSÉG ÉS TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL	13
5. AZ IFJÚSÁGI RÉSZVÉTEL ALAPELVEI	14
6. MILYEN ELŐNYÖKKEL JÁR A FIATALOK RÉSZVÉTELE?	17
7. MI SZÜKSÉGES A SIKERES RÉSZVÉTEL ELÉRÉSÉHEZ?	20
8. A FIATALOK-FELNÖTTEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK LEHETSÉGES GÁTJAI, AKADÁLYAI	24
9. A RÉSZVÉTEL LÉTRÁJA	26
10. RÉSZVÉTELI KULTÚRÁK	31
11. AZ IFJÚSÁGI RÉSZVÉTEL FORMÁI	33
12. EURÓPAI DOKUMENTUMOK AZ IFJÚSÁGI RÉSZVÉTEL ELŐSEGÍTÉSÉÉRT	40
13. TESZT AZ IFJÚSÁGI RÉSZVÉTEL MEGÉRTÉSÉHEZ	42
ÖSSZEGZÉS	44
A TESZT MEGOLDÁSAI	45

Vegyenek minket
komolyan!

Előszó

A fiatalok érdeklődésének felkeltése és bevonása az őket érintő ügyek döntéshozatalába egy egészségesen gondolkodó, felelős, törődő és erős közösség alapeleme. Szükségszerű és döntő jelentőségű, hogy a fiatalok rálássanak, érdeklődjenek és hallassák hangjukat egy-egy szűkebb vagy szélesebb értelemben vett közösség kulturális, gazdasági, szociális vagy politikai kérdéseiben.

Ma Magyarországon a fiatalok társadalmi részvételéhez kapcsolódóan rengeteg tévhit, félreértelmezés és szüklátóköri gondolkodás kapcsolódik. A fiatalok „részvétele, bevonódása” szó hallatán az jut az eszünkbe, hogy a fiatalok részt vehetnek, és mint hallgatag közönség/befogadó a felnőttek által kezdeményezett és irányított programokat, eseményeket végignézhetik, meghallgathatják. Az sem ritka, hogy a részvétel csak egy kis szelete érint meg bennünket, a parlamenti választásokon való részvétel képében. A részvétel ennél lényegesebben nyitottabb fogalom és többjelentésű. Egyre gyakrabban beszélünk arról az újfajta megközelítésről, hogy a fiatalok a társadalom számára a változást magával hozó erőforrást jelentik, nem pedig a problémák kiindulópontját. Éppen ez az új, a fiatalokat partnerként és a jövőt alakító erőnek minősítő felfogás ad alapot a szélesen értelmezett ifjúsági részvételhez.

Ahhoz, hogy életképes, összetartó közösségek, települések vagy szolgáltatási célcsoportok jöjjenek létre, a közösség tagjait egyenlő mértékben kell figyelembe venni és bevonni. Ez alól a fiatalok sem képeznek kivételt. Ha tudással, felelősséggel, lehetőségekkel ruházzuk fel a fiatalokat, akkor könnyebben tudják a változásokat is elérni életterületükben és életkörülményeikben. S mindemellett az őket körülvevő közösség is biztonságos, támogató környezetté válik mind a fiatalok, mind az egész közösség számára.

E kiadvánnyal e tévhiteket, a tradicionális és a jövőbe nem látó gondolkodást szeretnénk új irányba segíteni. Szándékunk, hogy a fiatalokkal foglalkozó felnőttsegítők, döntéshozók körében pozitív attitűdváltozást generáljunk, míg a fiatalok számára a lehetőségek ollóját nyissuk nagyra. A társadalmi szerepvállalás és azon belül is az ifjúsági részvétel témaköre jóval szerteágazóbb és szélesebb körű, mint gondolnánk. Kiadványunkban nem vállalkozunk többre, minthogy az ifjúsági részvétel fogalmáról, formáiról és szerepéről egy általános képet adjunk, mellyel hozzájárulhatunk eredeti célkitűzésünkhöz, környezetünk szemléletalakításához.

Az ifjúsági részvétel valódi értelmezése és szerepének hazai köztudatba emelése nem olyan régen került be akár a tágabb társadalmi közeg akár a hazai ifjúsági szakma figyelmének, kutatásának középpontjába. Ezt mutatja a magyar nyelvű szakmai írások vagy gyakorlatok gyűjteményének csekély száma is. Az érdeklődés, a tenni akarás azonban elindult és a részvétel elősegítése, támogatása az ifjúsági munka egyik új, egyre nagyobb prioritást és figyelmet élvező területévé vált az elmúlt években Magyarországon.

Kiadványunkkal egy új korszakot kívánunk nyitni az ifjúsági szakmában a részvétellel kapcsolatos felfogások elterjesztésével. Reméljük, hogy gondolatébresztő és átfogó kiadványunkat újabb írások, tapasztalatok és publikációk követik majd.

1. Mit jelent az ifjúsági részvétel?

Mielőtt az ifjúsági részvétel folyamatába, annak formáiba és szükségességének alátámasztásába fognánk, érdemes tisztáznunk e központi fogalom jelentését. Nehezen fogalmazható meg az ifjúsági részvétel fogalma egy mondatban. Bár történetek koherens, átfogó elméleti megfogalmazások, mégis többféle megközelítés és nézőpont létezik.

„A részvétel az, amelynek a segítségével a fiatalok önbizalmat és önbecsülést szerezhetnek, készségeket és képességeket sajátíthatnak el, gyakorolhatnak, felkészülhetnek arra, hogy olyan felelős felnőttekké váljanak, akik egyben érzékenyek kisebb nagyobb közösségük ügyeire is.” (Wootsch Péter kézirat)

Más megfogalmazásban az ifjúsági munka egyik célterülete a társadalmi részvétel elősegítése, a közösségért tenni akarás és felelősségvállalás előmozdítása valamint a fiatalok minél hatékonyabb bevonása a közéletbe.

Az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 2000 áprilisában megtartott ülésén elhangzott megállapítás szerint: „A részvétel alatt az állampolgárok irányítási folyamatban betöltött szerepét értjük, a kormányzati konzultációs testületekben vállalt képviselői szereptől egészen a helyi fejlesztési programokba felhasználóként történő bekapcsolódásig. Az önkéntességnek ez a formája minden országban fellelhető, de a legfejlettebb országokban erősebb hagyománya van az állampolgári szerepvállalásnak. A részvétel a fejlődés kulcsszava lett az elmúlt években, és a Koppenhágai Csúcstalálkozó is elismerte a részvétel alapvető szerepét a hatékony irányításban.”

A részvétel több a politikai döntésekben való részvételnél, hiszen az élet teljességére kiterjedő megnyilvánulás és egyfajta létforma is. Bodorkós – Kajner – Kovács – Peták – Péterfi a társadalmi részvételt az alábbi formákra bontja:

Részvétel az, amikor valaki (akár a fiatal) **kezdeményez**,

- mert felismeri, hogy egy ügy, vagy probléma nemcsak a saját életét érinti, hanem kortársait is,
- lépéseket tesz annak érdekében, hogy ezt mások is fölismerjék, és együttesen, vagy legalábbis többek nevében fogalmaz meg igényt, tesz megoldási javaslatot, találkoztól szervez, levelet ír – egyszerűen közéleti szerepet vállal, közügyet csinál valamiből.

Amikor valaki támogat egy ügyet, azaz támogatóan vesz részt közéleti szerveződésben,

- mert úgy találja, hogy ez a dolog, bizony, személyesen is érinti,
- vagy egyszerűen együtt érez a kortársaival, és ezért áll melléjük.

Döntéshelyzetben van, tehát a közélet alakítója is, aki a **saját hatókörében tesz valamit**,

- ami a hatalmában áll függetlenül, de

- a többiekkel egyetértésben határoz el, és együtt tesz meg. A lényeg az, hogy a fiatal saját környezetével vállal közösséget, a saját életét a társas élet terepére viszi. (pl. diákpolgármester)

De a közélet alakítója az a személy, köztük a fiatal is, aki konfliktust vállal más érdekcsoporttal és **beleszól a döntésbe**.

- Olyan területen kezdeményez, vagy támogat egy ügyet, amelyben mások éreznek és élveznek illetékességet.

Természetesen az is egy döntés, ha valaki **tudatosan választja a passzivitást** egy adott helyzetben: „ebből jobb kimaradni, mert...” De mi erről az esetről szeretnénk a legkevesebb szót ejteni.

Általános értelemben a **részvétel az egyén és a közösség szintjén** jelentkezik.

Az **egyén szintjén** arról szól, hogy az egyén maga is részt vesz saját életének irányításában, azaz felelősséget vállal önmagáért. A sodródás helyett az önirányításra vállalkozik, megalkotja mintegy a maga életét, értékeket fogalmaz meg a maga számára és annak megfelelő célokat tűz ki.

A **közösség szintjén** a részvétel már az egymás és a közösség ismeretét, valamint az azon belüli kapcsolatait is jelenti. A közösség szintjén egymás iránti bizalmat, kölcsönös támogatást, szolidaritást, közös normákat és viszonyosságot feltételez.

Az emberek különféle módokon vesznek részt a közösségeikben, a relatíve alacsony kapcsolattól (mint amilyen pl. egy közösségi összejövetelen való megjelenés, vagy egy ifjúsági egyesületben való részvétel), egészen a nagyon aktív formáig (pl. az iskolán kívüli tevékenységek vezetése, vagy a civil fórum munkájában való részvétel). **A részvétel magas aránya jó indikátora az egészséges, jól működő közösségeknek.**

Az ifjúsági részvételnél egy érdekes helyzettel állunk szemben, ami kifejezetten a fiatalok élethelyzetéből és az önmaguk világára fókuszáló szemléletéből ered. Míg a fiatalok érdeklődése, figyelme elsősorban a saját életkörülményeiből, saját környezetéből, saját életfeltételeinek javításának igényéből indul ki és távol egyre szélesebbé, az általánosabb és szélesebb társadalmi csoportokat érintő dolgok, kérdések felé, addig a társadalmi részvételnél a döntéshozók és a tervezők az általános kérdésekből haladnak az egyének életterére is konkrétan ható intézkedések bevezetésével. Míg a döntéshozók nagy egészben látják a fiatalok életkörülményeit vagy a település fejlesztésének lehetőségeit, addig a fiatalok a saját életterükben, világukban zajló dolgokat látják meg hamarabb és az ő rájuk vonatkozó döntések kimenetelére kíváncsiak. Éppen ez a sajátság különbözteti meg az ifjúsági részvételt más társadalmi részvételtől.

Ha nagyon rövid leírásokat akarunk adni, akkor ezeket az állításokat fogalmazhatjuk meg:

„A fiataloknak igenis van véleményük!”

„A fiatalok erőforrások!”

„A fiatalokat fel kell ruházni saját sorsuk meghatározására!”

„A fiatal felnőtteknek olyan lehetőségekkel és eszközökkel kell rendelkezniük, amelyek a bevonódásukat segítik!”

„A fiatalok és a felnőttek között szoros együttműködést szükséges építeni!”

Bővebben pedig így határozhatjuk meg az ifjúsági részvételt:

„A részvétel az emberi fejlődés fontos része, ami az önbizalom, a büszkeség, a kezdeményezés, a kreativitás, a felelősség és a kooperáció képességeinek fejlesztését jelenti. Ez az, ami által a fiatalok megtanulják, hogy felelősséget vállaljanak életükért és megoldják saját problémáikat. Ez a fejlődés igazi lényege.” (Burkey, 1993)

Az ifjúsági részvétel fiatalok ötleteinek, javaslatainak egymás közötti megosztása véleményük határozott kinyilvánításával, a tervezési és a döntéshozatali folyamatokba való bevonásukkal. Az ifjúsági részvétel a fiatalok bevonása olyan felelősségteljes, és kihívásokkal teli tevékenységekbe, amelyek valódi igényekre válaszolnak, lehetővé téve így, hogy részesei legyenek annak a tervezési és döntéshozatali folyamatnak, amelynek hatásai és következményei egy kiterjedtebb közösséget foglalnak magukba.

Az ifjúsági részvétel kétoldalú dolog, a demokratikus világ új víziója. Ugyanakkor egy olyan folyamat, ami nélkülözhetetlen ennek a vízióknak az elérésére.

Ahhoz, hogy a fiatalok kiegyensúlyozottak, döntésképesek legyenek az élet különböző területein, hogy a döntéshozók olyan döntéseket hozzanak meg, amelyek a fiatalok érdekeit és igényeit szolgálják, a fiatalok meghallgatására és az együttműködések kialakítására van szükség.

Az ifjúsági részvétel rendkívül gazdag és sokoldalú cselekvési területet jelent, amiben a részvétel nem a csendes, hallgatást jelentő jelenlétet, a kölcsönösséget kizáró megszólalási lehetőséget jelenti, hanem a cselekvést, az események és történések alakítását, formálását és az együttműködést. Részvétel az, ha a fiatal ötleteivel, javaslataival bekapcsolódhat a helyi, regionális vagy országos közügyek vagy saját életének formálásába, és azt a másik oldalon nemcsak meghallgatják, hanem megfontolják, továbbgondolják a fiatalokkal, és részben vagy teljesen elfogadják, s teret adjanak a megvalósításra. Az ifjúsági problémákhoz vagy az újdonságok, fejlesztő projektek megvalósításához nem a fiatalok kikerülésével, hanem velük közösen kell a megoldásokat megtalálni. Különbözően a probléma továbbra is probléma marad, és a változások pozitív irányba való elmozdulása nem történik meg.

2. Az együttműködés, mint a részvétel egyik tényezője

A részvétel értékei és előnyei

Nincs részvétel kölcsönösségen alapuló együttműködés és partnerség nélkül. A hatékony ifjúsági közösségfejlesztés és benne az ifjúsági részvétel partnerséget igényel. A fiataloknak és közösségeiknek a felnőttekkel közösen kell megosztania a közös víziójukat, elképzelésüket például egy projekt, tábor megvalósítására, egy ifjúsági szolgáltatás fejlesztésére vagy egy ifjúságpolitikai intézkedés meghozatalára. Ahhoz, hogy az ifjúság bevonódásáról beszélhessünk, a fiataloknak hatással kell lenniük és formálniuk kell a politika, a döntéshozás, a felnőtt irányítás formáit, valamint közvetlen környezetüket. Ehhez viszont az szükséges, hogy a felnőttek nyitottak legyenek a fiatalok aktív hozzáállására, pozitívan értékeljék és elfogadják a fiatalok véleményét és tenni akarását. A nyitottság és az elfogadás pedig kooperációt, együttműködést eredményezhet.

Az együttműködés alapját képezik a következő értékek:

- a fiatalok tevékenysége, kezdeményezései – szűkebb és tágabb közösségeik számára – egy hozzáadott érték,
- aktív fiatalok nélkül nincs összetartó, lelkes és innovatív ifjúsági közösség, jól működő ifjúsági szolgáltatás, ifjúsági projekt, fiatalokat megtartó település,
- a fiatalokat partnerként kell kezelni, mert nemcsak a projektek, szolgáltatások, intézkedések szemlélődő, elfogadó alanyai, hanem azok alakítói, fejlesztői is,
- a fiatalok és felnőttek gondolkodása, nézőpontja egyenrangú, egymást kiegészítő szereppel bír,
- a fiatalok igénylik annak lehetőségét, hogy részt vegyenek különböző tevékenységekben, programokban éppen abból a célból, hogy a nekik szóló tevékenységeket saját igényeikre, elvárásaikra építsék,
- a fiataloknak szükségük van arra, hogy a felnőttekkel támogató és megbízható kapcsolatokat alakítsanak ki,
- az együttműködés a konstruktív gondolkodás révén sikerességet és megelégedettséget eredményez,
- a fiatalokban rejlő energiák, ötletek, rugalmasság és a felnőttekben felhalmozott tapasztalatok, életbölcesség hasznosítása pozitív fordulatot jelenthet,
- a fiatalok hozzájárulása és közreműködése a közösségük, településük fejlődéséhez eredményes partneri kapcsolatot hoz a felnőttekkel való viszonyukban,
- az együttműködés mind a fiataloktól, mind a felnőttektől kölcsönös empátiát, megértést, a másik helyzetébe való beleérzést, türelmet kíván.

Eredményeket, sikereket és új távlatokat csakis közös akarással, együttgondolkodással tudnak a fiatalok és a felnőttek létrehozni, megvalósítani. Az együttműködés, a partneri viszony egyfajta elmozdulást és új megoldási lehetőségeket hoz a közösség, a település vagy az intézmény értékvilágában, világlátásában.

Ahhoz, hogy valódi együttműködésről beszélhessünk, a fiataloknak tudatában kell lenniük a véleményük, javaslataik szabad kifejezésével és az információhoz való hozzáférés lehetőségével. A felnőtteknek pedig fel kell ismerniük, hogy a fiatalok bevonása kreatív, színes nézőpontokat; újszerű megoldási formákat és hatékonyabb cselekvési lehetőséget ad.

A hatékony együttműködéshez elengedhetetlen a felkészülés és a rákészülés. Az ifjúságsegítő segíthet a fiatalok kritikus, gondolkodó, véleménynyilvánító magatartásnak a kialakításában, új (retorikai, kommunikációs, információszerzési, viselkedési normák stb.) képességek fejlesztésében, a felnőttek oldalán pedig megértetni az ifjúság kezdeményezéseinek fontosságát, a fiatalok újjító, alakító szerepének fontosságát és a fiatalok sajátos életfelfogását.

Az ifjúságsegítőknek különösen nagy szerep jut a kihívások és a lehetőségek észlelésében, az első bátortalan lépések megtételének ösztönzésében, az együttműködő felek közötti távolság csökkentésében, és a közös hangnem megtalálásában.

Az együttműködés különösen akkor hatékony, ha már nemcsak a fiatalok és a döntéshozó felnőttek, hanem más partnerszervezetek, esetleg a közösség szélesebb rétegei is bekapcsolódnak a folyamatokba.

3. A részvétel szerepe az ifjúsági közösségfejlesztésben

A részvételről beszélhetünk úgyis, mint közösségfejlesztési alapelvről. Az ifjúsági közösségfejlesztés célja a fiatalok helyi közösséghez és a társadalomhoz tartozás elősegítése. A végső cél, hogy minden fiatal tartozzon valahová és valakikhez, közösségi-társadalmi beágyazottságban éljen, s legyen lehetősége saját életfeltételeinek javítására és a pozitív változásokra irányuló közös cselekvésben való részvételre.

A valahová tartozás magát a részvételt is jelenti: hiszen a fiatal részt vesz annak a helyi közösségnek az életében, ahová tartozik, mert felelősnek érzi magát érte, s alakítani, javítani kívánja viszonyait, tevékenységét és céljait.

A valahová tartozás nem csak lehetőséget és cselekvési teret jelent, de emberi méltóságot is. Azt jelenti, hogy nem alávetettként, hanem partnerként; nem fogyasztóként, hanem önállóan gondolkodó fiatalként; nem passzív, beletörődő, izolált lakosként/ügyfélként/diákként, hanem cselekvő állampolgárként; nem áldozatként, hanem alkotóként, egyenrangú partnerként tételezzük a közösség tagjait a közösség általi fejlesztés folyamatában. Olyanokként, akik kölcsönhatásban állnak egymással, akiknek kapcsolataik, viszonyaik vannak, akik együttműködnek, segítenek egymásnak, vagy elfogadnak egymástól segítséget, megoldanak helyi ügyeket, párbeszédben állnak az intézményekkel és a külvilággal – akik tehát közösséget alkotnak. A helyi közösségi rendszerben a fiatal egy természetes segítő hálózattal rendelkezik/rendelkezhet, olyan kapcsolatokkal, amelyekben egyszer ad, másszor kap, s saját maga választhatja meg, mindenféle segítői beavatkozás nélkül, hogy kitől fogad el segítséget és kinek áll a rendelkezésére.

A közösségfejlesztés elismeri az adni tudás örömét és jogát, illetve támogatja azt, felismerve, hogy nem csak a hivatásos segítők önértékelését és önbizalmát fokozza az adás képessége és gyakorlata, hanem a benne lévőket is!

A részvétel lehetőségének biztosítása az ifjúsági közösségfejlesztésben egyfajta gondolkodásmód, életszemlélet, mely fontos szerepet játszik mind az egyén fejlődésében, mind a közösség életében.

A fiataloknak szükségük van olyan lehetőségek hozzáférésehez, amely lehetőségek találkoznak a fiatalok társas, erkölcsi és intellektuális szükségleteivel. A fiatalok fontosnak tartják a társaikhoz, a közösséghez való kötődést, miközben fenntartják saját identitásukat a felnőttek adta támogatással.

A fiataloknak közösségekben kell felnőniük, nem pedig programokon. Az ifjúsági közösségfejlesztés jelentős kihívása a fiatalok közösséghez való kapcsolása. A közösségfejlesztő folyama-

tokban a fiatalnak éreznie kell a közösséghez való tartozását és az útkeresést, amelyben jelen van személyes igénye képességei fejlesztésére. A közösségi tevékenységekben, folyamatokban a valódi részvétel és közreműködés révén a fiatal fontosnak, hasznosnak és szükségesnek érzi magát. Vagyis az ifjúsági fejlesztői folyamatok által létrehozott vagy megerősített közösségek fenntartásának és építésének egyetlen módja a fiatalok támogatása és a helyi közösségi erők hasznosítása ahhoz, hogy a fiatalok problémái megoldódjanak, környezetükben jól érzék magukat, vagy új kezdeményezésekhez kapjanak ösztönzést.

A részvétel azon lehetőségek elősegítése, amelyekkel jogokat biztosítunk a fiataloknak arra, hogy a saját életükkel vagy a kortársainak, közösségeinek dolgaival, ügyeivel foglalkozzanak. A valódi ifjúsági részvétel lehetőségeket kínál a fiatalnak, hogy aktívan kötelezze el magát a döntéshozásban és a cselekvésben. A közösséggé kovácsolást jelentő folyamatokban a fiataloknak meg van az a képességük, hogy változásokat indukáljanak és másokat is változtatásra ösztönözzenek, amennyiben valóban aktívan részt vehetnek a folyamatok alakításában.

4. Önkéntesség és társadalmi részvétel

Az önkéntesség elválaszthatatlan a társadalmi részvételtől. Az önkéntesség olyan tevékenység, melyet egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön a közös jó érdekében személyes akaratból végzünk anyagi ellenszolgáltatás nélkül.

Az önkéntesség kiemelkedő szerepet játszik a jóléti és ipari társadalmak, valamint a fejlődő országok haladásában, és az önkéntes munkán nyugszik a civil szervezetek, szakmai szövetségek, szakszervezetek és sok államilag támogatott decentralizált szolgáltatás tevékenysége is. Ezen túlmenően a fiatalok, az idősek, a családok, a fogyatékosok és más társadalmi csoportok jelentős mértékben az önkéntességen keresztül vesznek részt a nemzetek kulturális, gazdasági és társadalmi életében.

Az önkéntes tevékenységnek legalább négy különböző típusa különböztethető meg: a kölcsönös segítségnyújtás és önségítés; a jótékonyság és a rászorultak szolgálata; a közösségi részvétel és állampolgári szerepvállalás; valamint a közügyek képviselése és a társadalmi kampányok megvalósítása.

A részvétel alatt az állampolgárok irányítási folyamatban betöltött szerepét értjük, a kormányzati konzultációs testületekben vállalt képviselői szereptől egészen a helyi fejlesztési programokba felhasználóként történő bekapcsolódásig. Az önkéntességnek ez a formája minden országban fellelhető, de a legfejlettebb országokban erősebb hagyománya van az állampolgári szerepvállalásnak. A „részvétel” a fejlődés kulcsszava lett az elmúlt években, és teljesen elfogadott a részvétel alapvető szerepe a hatékony irányításban. Ugyanakkor erőteljes bírálatokat is lehet hallani, amelyek azzal érvelnek, hogy az, amit részvételnek neveznek, valójában csak látszat, nem egyéb, mint eszköz arra, hogy a döntéseket legitimmé tegyék.

Az önkéntesség az egyik kulcsterület, amelyen keresztül kifejezésre jut az állampolgári elkötelezettség, az állampolgárok közötti bizalom és a kölcsönösség.

Minél erőteljesebb és sokoldalúbb az állampolgári szerepvállalás és együttműködés, annál nagyobb összetartás, összhang és gördülékeny tevékenység jellemzi a közösségek életét. Az önkéntesség segíti azoknak a fiataloknak a társadalmi integrációját, akik a perifériára szorultak vagy kirekesztettek. Például a fogyatékos fiatalok részvétele az önkéntes munkában megváltoztathatja azt a velük kapcsolatos általános negatív vélekedést (sztereotípiát), hogy a fogyatékosok csupán a gondozás passzív fogadó alanyai lehetnek.

A fiatalok részvétele az önkéntességben lehetőséget nyújt az önfejlődésükre, és értékes alapot jelent az állampolgárság gyakorlásához.

5. Az ifjúsági részvétel alapelvei

Számos alapelv létezik az ifjúsági részvétellel kapcsolatban, melyek a különböző tevékenységeket abból a célból támogatják, hogy elősegítsék a fiatalok demokratikus részvételét. Érdemes ezeket az alapelveket szem előtt tartani, mielőtt a fiatalokat bevonnánk az őket érintő ügyek formálásába.

- A fiataloknak meg kell érteniük, milyen célt szolgál az adott projekt vagy a folyamat, és mi az ő szerepük benne.

Amennyiben a fiatalok nem kapnak elegendő információt az adott projektről, kezdeményezésről vagy folyamatokról, amelyekbe aktívan bevonódnának, akkor nem tudnak helyes választásokat, döntéseket hozni vagy érvekkel kifejezni véleményüket.

- A hatalmi viszonyoknak és a döntéshozatali struktúráknak világosnak, átláthatónak kell lenniük.

Fontos, hogy a fiatalok már a kezdetektől megértsék, milyen döntések kerülnek meghozatalra, és ki által. Ha a projekt, kezdeményezés elindulása után észlelik, hogy a hatalmi, irányítási eszközökből ők nem részesültek, mint ahogy ígérték számukra, akkor cinikussá, sértődötté, és különbözőssé válnak a folyamat iránt.

- A fiatalokat a kezdeményezés lehető legkorábbi fázisától be kell vonni.

Amennyiben a fiatalokat az utolsó pillanatban vonjuk be a folyamatba, akkor már nem lesz lehetőségük formálni vagy befolyásolni sem a folyamatot, sem a végeredményt. Egészében véve csak kevés hatása, kimenete lesz jelenlétüknek. Adatok bizonyítják, hogy a fiataloknak szilárdabb és kreatívabb ötleteik vannak arra vonatkozóan, hogyan kellene a projektet továbbvinni, fejleszteni, ha az nagyban érinti az ő világukat, életüket. Persze, nem mindig lehetséges bevonni a fiatalokat a kezdetektől, de minél korábban bevonódnak a folyamatok alakításába, annál inkább elkötelezettebbek és lelkesebbek lesznek.

- A fiataloknak egyenlő tiszteletet kell adni kortól, szituációtól, képességtől, etnikumtól és egyéb társadalmi faktoroktól függően.

A fiatalok részvételét, közreműködését minden esetben tisztelni és értékelni kell attól függetlenül, hogy a különböző korú és képességű fiatalok más-más segítséget igényelnek, és eltérő módon járulnak hozzá a folyamatokhoz. Hovatovább, fontos annak biztosítása, hogy minden fiatal számára adva legyen a lehetőség a részvételre az őket érintő kezdeményezések során és ne legyenek kirekesztve a helyi közösségekben belül „láthatatlanságuk” eredményeképpen. Például egy olyan kezdeményezés, mely a helyi környezet szépítését, javítását tűzte ki célul, fontos, hogy a fogyatékkal élő, a különböző etnikumokhoz tartozó fiatalok, a gyerekek, a lányok, a fiúk is részt vegyenek benne. Arra is nagy szükség van, hogy elkerüljük az olyan projektekre, tevékenységekre irányuló túlzott fókuszálást, mely tevékenységek elsősorban a fiatalok „látható” csoportjait, közösségeit szólítja meg. Ezért nagy jelentősége van az olyan tevékenységeknek, melyek nem egy zárt területen, pl. intézményben történnek, hanem utcán, nyílt tereken.

- Alapszabályokat kell létrehozni az összes fiatalal a tevékenység kezdetén.

Minden olyan projekt, tevékenység esetében, ahol fiatalok is bevonódnak a folyamatokba, alapszabályokat kell létrehozni közösen. Így az akadályok könnyen kikerülhetőek, megoldhatóak.

- A részvétel legyen önkéntes, és a fiatalok bármelyik fázisban szabadon léphessenek ki.

A fiataloktól nem kívánható el, hogy vegyenek részt egy olyan projektben, amennyiben az nem őszinte és nyílt részvételen alapul. Például az nem nevezhető részvételnek, hogy a fiatalokat beleegyezésük nélkül elvisszük egy konferenciára vagy egy megbeszélésre. Emellett pedig el kell fogadni, hogy a fiatal a folyamat bármelyik szakaszában önként kilép.

- A fiatalokat megilleti a tisztelet véleményükért és tapasztalatukért.

Minden projektnek azon a felismerésen kell alapulnia, hogy a fiatalok részvétele alapvető emberi jog. Ez nem adomány és ajándék a felnőttek részéről szimpátiájuk kifejezésére és soha sem szabad büntetésképpen kivonni a fiatal a folyamatból.

- A fiatalok részvételére sztenderdeket és irányelveket szükséges létrehozni, értékelni és folyamatosan fejleszteni.

Sikerkritériumokat kell létrehozni már a folyamat elején a folyamat eredményességének mérésére. A fiatalokat be kell vonni az értékelési folyamatba.

- Reális célokat és megfelelő módszereket kell választani a fiatalok részvételének sikeres megvalósulásához.

Bármilyen fontos és különleges részvételen alapuló tevékenység illetve konzultáció esetén világos célokat kell kitűzni már a kezdetek kezdetén. Az információnak is érthetőnek kell lennie arra vonatkozóan, hogyan fogják a fiatalok nézeteit felhasználni és hogyan fog történni a döntéshozatal. Az őszinteség, a nyíltság azonban mindkét félre vonatkozik, vagyis a fiatalokra is. Közös, mindkét fél által elfogadható megállapodás szükséges a döntéshozatal módjára és a befolyásolás, ráhatás eszközeinek kiválasztására vonatkozóan.

- Megfelelő szervezeti kapacitás és erőforrás álljon rendelkezésre.

Ahhoz, hogy a fiatalok bevonódása, illetve részvételük a kezdeményezésekben sikeres legyen felkészült, elfogadó felnőttekre, illetve megfelelő helyre és elegendő idő biztosítására van szükség. A fiatalok érzékenyek arra, hogy milyen körülmények között és hogyan történik a bevonásuk, aktivitásuk. A kellemes környezet, nyugodt légkör, a megbeszélések stílusa nagy hatással van arra, hogy a fiatalok érezzék, fontos szereplői a folyamatnak, nem pedig egy kényszerű megoldás eszközei.

- Marginális csoportok és csendes, passzív fiatalok minél szélesebb körű elérése.

A fiatalok csoportja nem homogén. A legkizártabb fiatalok a legelérhetetlenebbek. Az is biztos, hogy senki sem tudja egy asztalnál megjeleníteni a fiatalok összes, eltérő véleményét. Az önkormányzatoknak, hivataloknak, szervezeteknek vagy oktatási intézményeknek meg kell határozniuk pontosan, hogy a fiatalok mely csoportjait kívánják bevonni. Külön figyelmet kell szentelniük a felnőtteknek, hogy a marginális, hátrányos vagy ki-

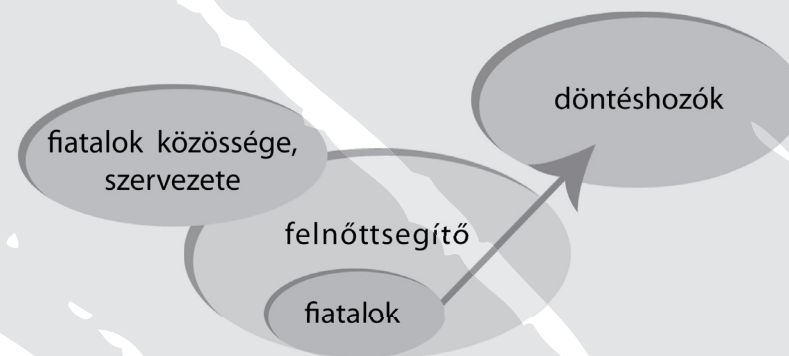
sebbségben lévő vagy problémás fiatalok is jelennek meg (iskolakerülők, fogyatékkal élők, vidéki, nehéz körülmények között élő, menekült fiatalok, pártfogó felügyelet alatt álló fiatalok stb.) Ezért a felnőtteknek érdemes a részvételi tudat magasabb szintjén álló, a közösségért tenni akaró fiatalokkal foglalkozó szervezeteket megkeresni, hogy általuk a fiatalok is elérhetőek legyenek, és megszólításra kerüljenek.

6. Milyen előnyökkel jár a fiatalok részvétele?

Sokan teszik fel a kérdést, hogy ugyan miért fontos az ifjúsági részvétel, miért lenne érdemes befektetni a fiatalokkal való foglalkozásba, bevonásukba? Kinek lehet ez a folyamat hasznára? A válasz: Mindenkinek!!!

Ahhoz, hogy bármiféle fejlődés, előre tekintő elmozdulás következzen be a fiatalok életében, illetve a fiatalok-felnőttek viszonyában, a fiatalok a településre vagy saját szűkebb, korosztályi környezetükre tett cselekedeteiben, igenis a fiatalok egyenrangú partnerként való kezelésére és a fiatalok figyelembe vételére van szükség.

Ahhoz, hogy részletesen bemutassuk, hogy kinek milyen pozitív változást hozhat a fiatalok bevonása a közösségi életbe és a felelősséggel való felruházás, nézzük meg, kiket is érint az ifjúsági részvétel közvetve vagy közvetlenül:

1. ábra Az ifjúsági részvétel által érintett szereplők

Maguk a fiatalok, a felnőttek, a döntéshozók és az őket körülvevő szélesebb közösség, társadalom számára is előnnyel jár a fiatalok részvételhez segítése. Ez a folyamat egy láncreakciót indít el, hiszen egyik szereplő hatással van a másikra. Néhány fiatal vagy a fiatalok szűkebb csoportja is képes befolyással lenni a nagyobb csoportok, közösségek életére, életkörülményére. És a véleményét bátran hallható és befolyással bíró ifjúsági csoport (diákönkormányzat, GYIÖK) képes más fiatalokat is bevonni a döntéshozás különböző szakaszaiba.

A részvétel hozzásegíti a fiatalat:

- megérteni a település működését, életét és az ott élő közösségeket különböző módokon,
- megtalálni a hasonló érdeklődésű barátokat,
- megtalálni és megerősíteni a fiatalokat támogató, segítő csoportokat,
- hozzájárulni a közösségen belüli pozitív változásokhoz,
- tudásuk és képességeik fejlesztéséhez,

- az 'ügyfél' helyzetből, megítélésből az 'irányító', 'formáló' szerepbe jutáshoz,
- véleményük nyilvánosságra hozatalához,
- kortársaik szemében való presztízsnövekedéshez, és tisztelet kivívásához,
- önbecsülésük, identitásuk, önbizalmuk megerősítéséhez,
- egy rugalmasabban működő rendszer (szervezet, hálózat, szolgáltatás, stb.,) kialakításához,
- kreativitásuk, fantáziájuk és probléma-megoldó képességük megnövekedéséhez,
- önismeretük szélesedéséhez, személyiségük mélyebb megismeréséhez.

Előnyök a közvetlen környezet (család) számára, mert:

- a fiatal elfogadóbbá, alkalmazkodó képessé válásával a családi élet harmonikusabbá válik,
- a fiatal pozitív életvezetése és önállósága a családi élet szervezését könnyebbé teszi,
- ebből kifolyólag a fiatal és szülei közösen képesek megbeszélni és dönteni a fiatal választásait, döntéseit illetően,
- a család tagjai elégedettebbek lesznek gyermekük irányában.

Előnyök az ifjúságsegítő számára, mert:

- a fiatalok és a felnőttek közötti kapcsolat megerősödik,
- a felnőtt segítő is új tapasztalatokhoz jut a fiatalokkal való munkája során,
- a céljai eléréséhez segítséget jelent a fiatalok bevonása,
- a fiatalok gondolatai, javaslatai az ő világlátását is szélesíti.

Előnyt jelent az ifjúsági szervezet, közösség számára (amennyiben a folyamatban első-sorban a fiatalok egy adott szervezet tagjaiként vesznek részt), mert:

- a fiatalokból álló közösség a közös felelősségvállalás és folyamattervezés közben egységesebb, tudatosabb szervezetté válik,
- a fiatalok közössége újabb és újabb célokat tűz ki, melyeket többféle megoldással valósítanak meg. A célok kitartást, hosszú távú gondolkodást nyújtanak számukra,
- a szervezet megerősödése, fejlődése révén magasabb szintű feladatok, projektek megvalósítását teszi lehetővé,
- a szervezet sikeres, példaértékű munkája révén más fiatalok csatlakozását is eredményezheti.

Sikert jelent a befogadó/külsős szervezet, intézmény számára (amely fiatalokat, mint egyéneket von be az ott lévő folyamatokba, szolgáltatásokba, projektekbe), mert:

- világossá teszi a szervezet számára a célokat célcsoportja (a fiatalok) meglátásai, véleménye által,
- letisztázza a szervezet szolgáltatásainak kereteit és tartalmát,
- a szervezet így jobban meg tud felelni a fiatalok igényeinek,
- a fiatalok, mint célcsoport véleménye, bevonása, mint alapelv beágyazódik a szervezeti munka gyakorlatába.

Hozadékok a döntéshozók számára:

- a bevonás fejleszti a döntéshozók megértését, körültekintőbb odafigyelését az ifjúsági ügyek fontosságára, a fiatalok igényeire,
- a fiatalok tapasztalatainak, életkörülményeinek differenciált sokrétűségét ismerhetik meg,
- a részvételi folyamatok biztosításával olyan rendszert tudnak létrehozni, amely sokkal rugalmasabb és közelebb a fiatalok elképzeléséhez,
- megismerik, hogy mi működik és mi nem egy-egy rendelet, intézkedés megalkotásánál a fiatalokra nézve.

Előnyök a szélesebb társadalmi csoportok, közösség részére:

Az ifjúság bevonása segítheti a települést:

- abban, hogy a fiatalokról alkotott vélemény megváltozhat a település szemében,
- annak megértésében, ahogyan a fiatalok látják a világot,
- új fiatalok bevonásában,
- az ifjúsági korosztály számára előnyös intézkedések meghozatalában.

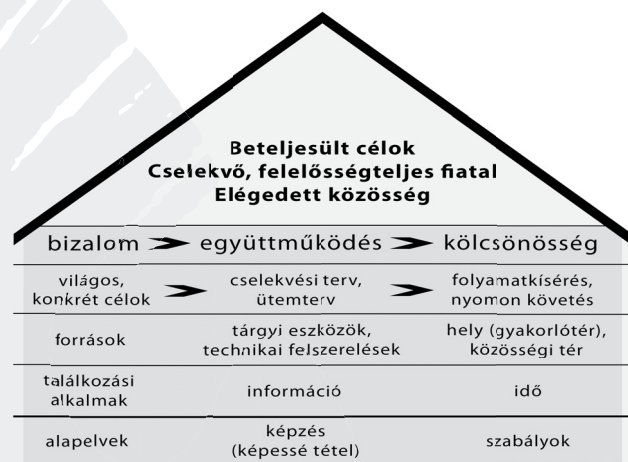
7. Mi szükséges a sikeres részvétel eléréséhez?

Ahhoz, hogy a fiatalok által kitűzött elképzelések sikeresen célba érjenek, lépésről lépésre juszanak előbbre, valamint kellő megalapozottsággal és felkészültséggel tudjanak informálódni, kommunikálni, viselkedni, gondolatokat formálni, helytállni, tárgyalni, véleményt közvetíteni és befolyásolni, „**biztonságot**” adó **feltételekre, keretekre és terekre van szükség.** Ezt a keretrendszer több tényező egyidejű jelenléte teszi egységessé, kivitelezhetővé. A részvétel házában ezek a legszükségesebb alapelemek ahhoz, hogy a sikeres részvétel folyamatát biztos, szilárd alapokra helyezhessük. Ha ezen feltételek, alapelemek valamelyike vagy többsége hiányzik, bizony kudarcot, sikertelenséget hozhat a fiatalok eddigi elkötelezettségében, hozzáállásában. Ez pedig könnyen eltántoríthatja, elkedvetlenítheti őket a további lépések megtételében. De a felnőttekben, döntéshozókban is megrendülhet a bizalom a fiatalok bevonása, elfogadása iránt. Így amit esetleg hosszú időn keresztül felépítettek, kialakítottak a felnőttsegítők a fiatalokban (vagy maguk a fiatalok), az most pillanatok alatt ledőlhet.

Így inkább érdemes hosszabb időt adni az alapozásra:

- a fiatalok valamint a döntéshozók képessé tételére,
- a tágabb közösség befogadó képességének kialakítására,
- a folyamatok és lehetőségek végiggondolására,
- az idő, a hely (gyakorló tér) és a források párhuzamos tekintetbe vételére.

A részvétel házában nem a részvétel folyamatában jelenlévő szereplőket sorakoztatjuk fel, hanem olyan tényezőket, melyek a folyamatba való sikeres bevonódáshoz, a célok beteljesüléséhez, a fiatalok aktív szerepvállalásához és a működőképes, elégedett közösség létrejöttéhez járulnak hozzá.

2. ábra A részvétel háza (saját forrás)

Most nézzük meg részletesebben, hogy mit is jelentenek a részvétel házát tartó pillérek:

Alapelvek: az alapelvek olyan iránymutatókat jelentenek, melyeket mindig szem előtt kell tartani és be kell tartani. Az alapelvek minőséget is nyújtanak a tevékenység során, a részvétel feltételeinek megvalósulásához vagy a fiatalok és a felnőttek jogainak, és lehetőségeinek meghatározásához. (Lsd.: V. fejezet Alapelvek)

Képzés (képessé tétel): ahhoz, hogy a fiatalok sikeresek legyenek törekvéseikben, nemcsak anyagi és személyi támogatásra van szükségük, hanem képzésekre is. A képzések, tréningek a képessé tétel fontos eszközei, a fiatalok felkészítése az új, cselekvő és tudatos szerepre. A képzés a segítség egyfajta formája, amely folytonossága révén szintről szintre segíti a fiatalokat a sikeres részvétel útján. A különböző képzéseket érdemes konstruktív módon egymásra építeni és csak akkor továbblépni a következő ismeret elsajátításához, ha a fiatalok készek, nyitottak az új dolgok, ismeretek befogadására. Természetesen a fiatalok sikeres társadalmi részvételének elősegítéséhez a felnőtteket is képessé kell tenni. A képzések, tréningek az alábbi célokat jelölhetik meg:

- > **Csoportépítés** (csoportkohézió kialakítása, közös célok megfogalmazása, közös igények számbavétele)
- > **Információgyűjtés- és feldolgozás**
- > **Kommunikációs képzés** (prezentációkésztés, meggyőzés, közszereplésre való felkészítés)
- > **Tárgyalástechnika** (együttműködések és partneri viszony kialakítása, tárgyalási módszerek elsajátítása, vélemények és érvek közlése)
- > **Rendezvényszervezés** (saját fórumaik, rendezvényeik, a felnőttekkel való találkozásokhoz szükséges praktikák elsajátítása)
- > **Médiaismeret** (a médiumokkal való kommunikáció, sajtóközlemény írása, diákújságitás, médiaszereplés)
- > **Konfliktuskezelés** (konfliktusok érzékelése, menedzselése, melyek akár a fiatalok közösségén belül vagy azon kívül, a felnőttekkel való tárgyaláskor keletkeznek)
- > **Közösségfejlesztés** (ez már egy fejlettebb szintet jelent. A fiatalok képesek nagyobb közösségben gondolkodni, és képesek nemcsak saját érdekeiket, hanem egész környezetük igényeit, javaslatait összegyűjteni, részt venni a lehetséges módszerek kiválasztásában, és azokat a döntéshozók felé közvetíteni. A közösségfejlesztés módszereit elsajátítva a fiatalok feltérképezhetik közösségük, településük igényeit)

A képzések teszik lehetővé azt is, hogy a fiatalok közül kerüljön ki az az ifjúsági vezető, aki tapasztalattal a háta mögött újabb, „kezdő” csoportoknak segít céljaik elérésében. Vagyis professzionális módon tudja támogatni az új kezdeményezéseket, mint ifjú „felnőtt” ifjúságsegítő.

Szabályok: a szabályok meghatározása egyfajta tudatosságot, keretet és irányvonalat ad. A szabályalkotás vonatkozhat arra, hogy a fiatalok hogyan hozzák meg döntéseiket, javasla-

taikat a közösségükön belül vagy hogyan működik a felnőttekkel való kapcsolattartásuk, illetve a felnőttekkel való közös döntéshozatal.

Találkozási alkalmak: ez jelenti egyfelől a fiatalok egymás közötti diskurzusait, megbeszéléseit, amelyeken a közös problémákat felvázolják, a feladatokat megosztják, a javaslatokat kidolgozzák, illetve megfogalmazzák az azonos célokat. Másfelől jelenti a felnőttsegítővel, a döntéshozókkal, a szűkebb-tágabb közösséggel való találkozási alkalmakat is. A találkozókat biztosítják a személyes kapcsolatot, az együttműködés és a konszenzusra jutás lehetőségét.

Információ: ahhoz, hogy a fiatalok körültekintően, megfontoltan formáljanak véleményt, hozzanak döntéseket az őket (szűkebb-tágabb közösségüket) érintő kérdésekről, vagy kezdeményezzenek új projektet, szolgáltatást stb., informálódniuk kell az őket érintő döntések körülményeiről, hatásairól, feltételeiről. A helyzet értékeléséhez, a következmények végiggondolásához a fiataloknak a lehető legszélesebb körben kell információt gyűjteniük. A további konkrét lépések csak erre a „passzív” alapra épülhetnek.

Idő: az alapos felkészülés időbe kerül. Időt kell hagyni a folyamatokba való belekóstoláshoz, a különböző képességek kibontakoztatásához, a találkozókat megszervezéséhez. Megfelelő mennyiségű idő segít a képességek elsajátításához, a feladathoz való felkészüléshez, az egyes lépések átgondolásához. Az elhamarkodott döntések vagy lépések csak tönkretelhetik a célok elérését.

Források: elsősorban anyagi forrást jelent, mely segít a döntéshozókkal és a felnőttekkel való kapcsolatfelvételben és kapcsolattartásban, az információgyűjtésben, a fiatalok találkozóinak, fórumainak vagy a döntéshozókkal való találkozókat megszervezésében. A források teszik lehetővé az utazásokat, valamint a fiatalok véleményeit, gondolatait egybefűző poszterek, kiadványok, brosúrák megjelentetését is.

Technikai és tárgyi eszközök: az elektronikus levelezésen történő gyors kapcsolatba lépést, a hatékony információgyűjtést vagy a látványos és összefoglaló prezentációkészítést jelenti. A poszter, meghívó és brosúra készítését különböző technikai eszközök segítségével a fiatalok gyorsan, kreatívan el tudják készíteni. A kapcsolattartáshoz egyéb telekommunikációs eszközök, vagy a képzések és találkozók megtartásához szükséges egyéb eszközök megléte sem egy utolsó szempont a sikeres fellépéshez.

Közösségi tér, hely: alapgondolatunk az, hogy kell egy hely, ahol a fiatalok rendszeresen találkozhatnak, erős közösséggé szerveződhetnek és ahol gondolataikat, véleményeiket közösen megvitathatják. Egy önálló helyen célkitűzéseik elérésére képzéseket, találkozókat szervezhetnek, és készülhetnek a felnőttekkel való találkozásokra.

Célok: célkitűzések, célok nélkül nincs részvétel, tenni akarás. A részvétel kulcsszavának is nevezhetnénk. Ha a fiatalok nem tudják, hogy mit szeretnének elérni aktivitásukkal, mi célt szolgál az elkötelezettségük, hova vezet lelkes tevékenységük, akkor a tenni vágyás is értelmetlené, hasztalanná válik. Mindemellett még a pozitív hozzáállású, elfogadó felnőttek is komolytalan

szárnypróbálgatásnak fogják vélni a fiatalok akcióit, beleszólását a közügyekbe illetve saját dolgukba. Ha a célok pontosan, világosan letisztázódtak, egyezségekre jutottak, akkor az ehhez vezető utat, módszereket, feladatokat és határidőket érdemes egy cselekvési terv kereteibe foglalni.

Cselekvési terv: vagyis munkaterv a folyamat felépítésére, a lépések meghatározására. Ez a dokumentum jó alapot ad, honnan indulnak a fiatalok és hova szeretnének érkezni. Ebben a cselekvési tervbe lehet belefoglalni azt, hogy a folyamat egyes szakaszaihoz milyen időkeretet, felelősöket, és pontos feladatokat érdemes és szükséges rendelni.

Nyomon követés: folyamatkísérés. Ez azért fontos, mert a cselekvési terv elkészítésekor, tervezésekor nem láthatják a fiatalok azokat az új, akár külső akár belső tényezőket, amelyek változtatásra, kiegészítésre ösztönzik a tervet. A változásokat, új viszonyokat figyelembe kell venni, és azokhoz kell igazodniuk a fiataloknak. Ilyen változás lehet: tervezett anyagi forrástól való elesés, az aktív fiatalok számának csökkenése, újabb információk a fiatalok elképzeléseikhez képest, stb.

Bizalom: azt jelenti, hogy a fiatalok és a felnőttek kölcsönösen megbíznak egymás szándékai-ban és egymás meghallgatásában. Egymásban a partnert, az egymást kiegészítő elemet vélik felfedezni. A bizalom az alapja az együttműködésnek.

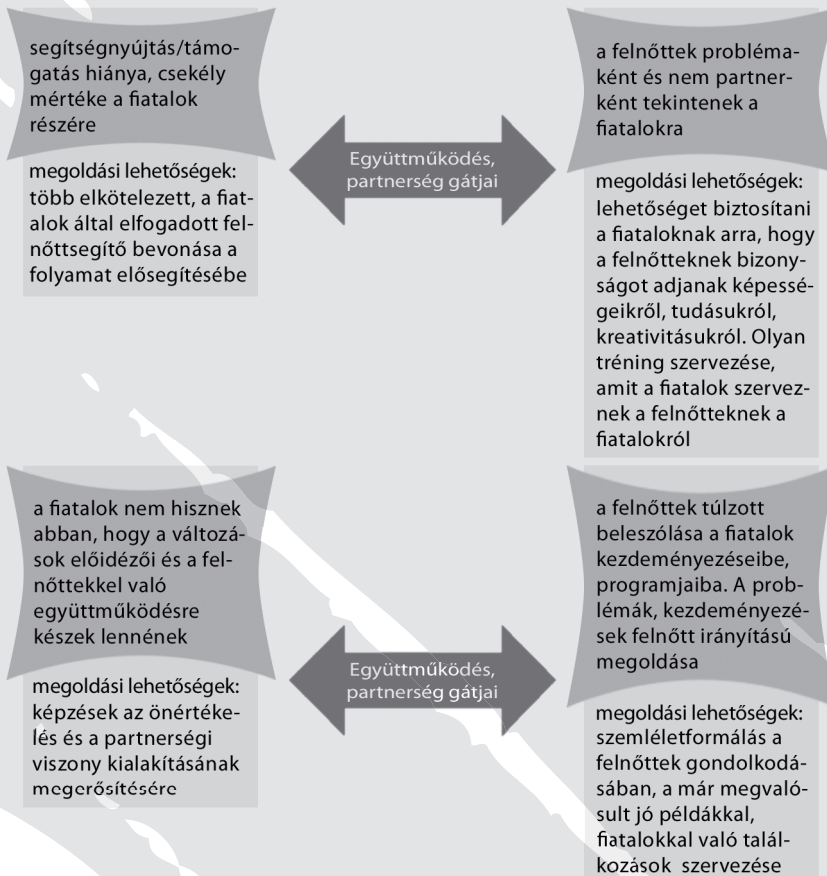
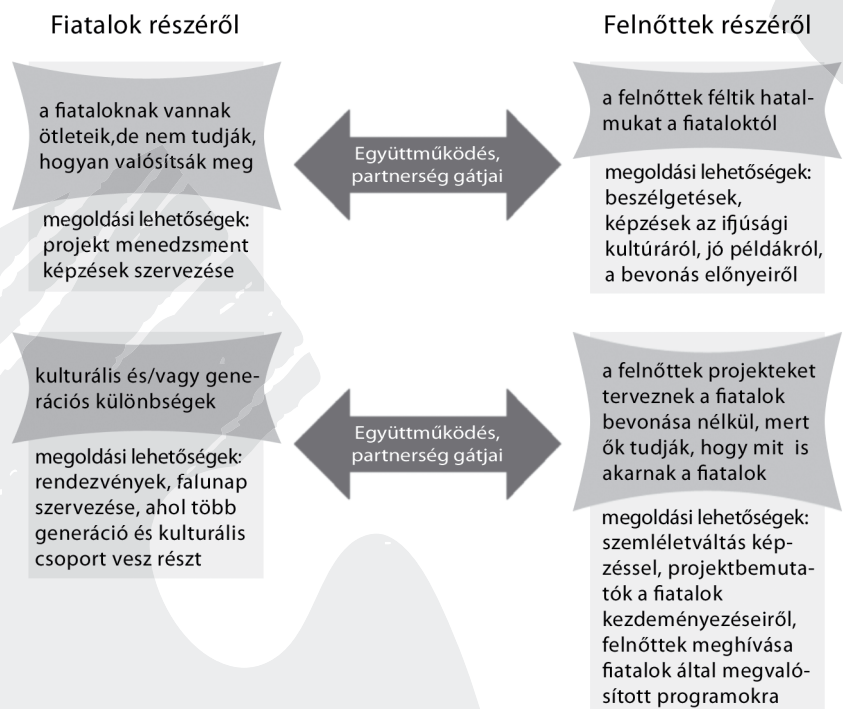
Együttműködés: a részvétel együttműködésen alapul, hiszen ha a közös célokért dolgozó csoportok, személyek, közösségek, döntéshozó vagy projekt/szervezetvezetők nem egyeztetnek, nem keresik egymás gondolatait, elkerülik egymást, és nem bíznak meg a másik képességében, jó ötletében vagy tenni akarásában, akkor az a célok eléréséhez vezető utat csak göröngyös-sé teszi, és a fiatalok véleménye, igénye alul marad. A partnerség nemcsak a párbeszédet, az információcserét jelenti, hanem ennél jóval többet: felelősséget és a döntési folyamatokban való részvételt is. Ideális partnernek számít az a szervezet, közösség vagy intézmény, amely együttműködő, valamint a felelősségben és kockázatban osztozni hajlandó, és képes. A partnerség kialakítása, és fenntartása építőjellegű, mely kölcsönösségen, megértésen és odafigyelésen alapul.

Kölcsönösség: az odafigyelés, az együttműködésre kész partner meghallgatása, véleményének megfontolása, figyelembevétele. Ez jelenti egyben a kölcsönösséget is.

8. A fiatalok-felnőttek együttműködésének lehetséges gátjai, akadályai

A hazai tapasztalatok azt mutatják, hogy a fiatalokkal vagy felnőttekkel való együttműködés gátjának számos oka van a régi beidegződésétől és bürokratikus magatartástól való félelmen át és az előre kinyilatkoztatásig. Könnyen belemerülünk a negatív hozzáállásba, az ellenérzések és elutasítások boncolgatásába, ahelyett, hogy azon gondolkodnánk, hogyan is lehet ezeket a negatív, süppedésbe merülő és cselekvést mellőző gondolatokat kiemelni és ellenkező irányú produktív fejlődésbe fordítani. Egy csokorba gyűjtöttük a sikertelenséghez és az eleve elrendeltetésre fókuszáló érzetek okait abból a célból, hogy erre az ellenpéldát, a megoldási javaslatot is hozzátegyük eloszlátva a kétségeket. **A megoldás mindkét félben ott rejlik, csak elő kell húzni őket a mélyből.** Az ifjúságsegítőnek, a felnőttsegítőnek vagy az ifjúsági referensnek ebben nagy szerepe van. Konkrétan: a félelmek eloszlátásában; segítségnyújtás a két, azonos célért küzdő szereplő magatartásának közelítésében; a generációs különbségek kölcsönös megértésének kialakításában; vagy éppenséggel a merőben ellentétes nézőpontok közös nevezőre hozásában. Az együttműködés gátjait, a részvétel lehetőségének kiszorításának okait két oldalról vizsgáljuk meg, mind a fiatalok és mind a felnőttek szemével nézve.

3. ábra Az együttműködés gátjai és lehetséges megoldásai

A fiatal-felnőtt közötti kapcsolat és együttműködés bizalmon és nyitottságon kell, hogy alapuljon, mely elengedhetetlen feltétele a sikeres ifjúsági részvétel elősegítésének. **Az együttműködés kiindulópontja az érdeklődés kimutatása és a figyelemfelhívás lehet,** bármely fél is a kezdeményező a partnerség létrehozásában.

Érdemes olyan alkalmakat, lehetőségeket teremteni, amelyben a fiatalok és a felnőttek egymás munkáját és életkörüzetét könnyen, helyben megismerhetik. **Egymás megismerése és az egymásról kialakult negatív, bizalmatlanságot árasztó nézetek levetkőzése után lehet továbblépni a közös gondolkodás útjára. Ez jelenti az együttműködés alapját.**

9. A részvétel létrája

Modellek a részvétel fokozatainak bemutatására

Hogyan lehet a fiatalokat bevonni és elkötelezetté tenni már a tervezésbe és a döntéshozatalba? De még érdekesebb kérdés lehet, hogy egyáltalán megtörténik-e a részvétel valódi értelmében a fiatalok bevonása, aktív közreműködése a felnőttekkel való együttműködés során? Vajon könnyű-e egy korábbi beidegződést legyőzni, és új szerepeket felvállalnia azoknak, akik a fiatalokkal eredményesen szeretnének együttműködni?

Gyakran a felnőttek automatikusan maguk hozzák meg a fiatalokról és fiatalokért szóló döntéseket is, anélkül, hogy végig gondolnák azokat a módokat, amelyekben a fiatalok is részt vehetnének az őket (is) érintő ügyek megoldásában. Rogert Hart 1992-ben alkotta meg az ifjúsági részvétel létráját, mely a részvétel különböző fokozatait mutatja be. Ez az egyik leghatékonyabb, legszemléletesebb modell, mely jól ábrázolja azt, hogy a fiatalok milyen mértékig és milyen hatásfokkal tudnak bekapcsolódni a részvétel folyamatába, illetve hogy az egyes lépcsőfokokon a hatalom és a kontroll mennyire befolyásolja a részvétel kivitelezhetőségét. Ugyanakkor a modell annak is kiváló szemléltető eszköze, hogy mennyire bonyolult és összetett képet ad a részvétel.

8. fiatalok kezdeményezése és döntésmegosztás a felnőttekkel	} valódi részvételi fokozatok
7. fiatalok kezdeményezése és irányítása	
6. felnőtt kezdeményezés és döntésmegosztás a fiatalokkal	
5. konzultáció és információ	
4. jogosultság és információ	
3. tokenizáció / jelképeség	} hiányos részvétel
2. dekoráció hiányos részvétel	
1. manipuláció	

A RÉSZVÉTEL FOKOZATAI:

Legalsó lépcsőfoktól a legfelsőig:

1. A fiatalok manipuláció alatt állnak

Ez akkor történik meg, amikor a felnőttek a fiatalokat arra használják, hogy támogassák ugyan az adott ügyet, folyamatot azzal a látszattal, hogy ez a fiatalok kezdeményezésére indult. A felnőttek ebben az esetben visszaélnak a fiatalokkal, és egyfajta diszkriminációt követnek el ellenük, a fiatalok jogai pedig csorbulnak. A fiatalok a felnőttek szócsövei ebben az esetben. Ez a szemlélet nagyon felnőtt-központú.

2. A fiatalok, mint dísz jelennek meg

Ennél a részvételi fokozatnál a fiatalokat arra használják, hogy segítsék vagy támogassák az adott ügyet közvetett módon. Ebben az esetben a felnőttek nem használják arra a fiatalokat, hogy az ügyet a fiatalok kezdeményezéseként mutassák be.

3. A fiatalokat jelképesen meghallgatják

Ebben az esetben a fiatalok úgy tűnnek fel, hogy hallathatják hangjukat, de valójában kevés vagy semmilyen lehetőség nem áll rendelkezésükre annak bemutatására, hogy ők mit csinálnak, vagy hogyan is vesznek részt a folyamatban.

4. A fiatalok jogosultságot szereznek és információkhoz jutnak

Ez azt jelenti, hogy a fiatalokat valamilyen specifikus szereppel bízzák meg és tájékoztatást, információt is kapnak arról, hogy milyen tevékenységbe kerülnek bevonásra. A kezdeményezés nem feltétlenül a fiatalok részéről indult, de megbízást kaptak valamilyen tevékenység, akció megvalósítására. Az információhoz való hozzájutás központi szereppel bír ebben a részvételi módban. Lényeges nevelő hatása van ennek a fázisnak a kritikai gondolkodás, hozzáállás kialakításában. A kérdés itt azon van, hogy a fiatalokat nemcsak bevonják a felnőttek valamilyen feladatba, programba, hanem hozzásegítik őket olyan lehetőségekhez, hogy reflektálhassanak, gondolkodhassanak, vagy tanulhassanak a bevonódás során.

5. A fiatalokkal konzultációt folytatnak és információkhoz jutnak

A részvétel ezen szakaszában a fiatalok elmondják meglátásukat, tanácsukat a felnőttek által indított vagy létrehozott projekttel, programmal kapcsolatban. A fiatalok információt kapnak arról, hogy javaslataik és a felnőttek által meghozott döntések eredményei hogyan kerülnek majd felhasználásra. A fiatalok meglátásait és véleményét a felnőttek komolyan veszik.

6. Felnőttek kezdeményezésére a döntéseket megosztják a fiatalokkal

Ez a szintű részvételi forma azt jelenti, hogy bár a felnőttek kezdeményezésére indult el valamilyen projekt vagy program, de az ezzel kapcsolatos döntéseket a fiatalokkal közösen kívánják meghozni.

7. A fiatalok kezdeményeznek és irányítanak

Ez az a lépés, amikor a fiatalok kezdeményeznek és irányítanak egy akciót vagy programot. A felnőttek is tudnak a projektről, de szerepük csak támogató, segítő. A felnőttek hagyják, hogy a fiatalok saját ötleteik alapján valósítsák meg a projektet. A felnőtteknek elsősorban magáról a projektről vannak információik, és nem feltétlenül tudnak minden részletet.

8. A fiatalok kezdeményeznek, és a döntéseket megosztják a felnőttekkel

A részvételnek ezen a szintjén a fiatalok kezdeményezésére jön létre valamilyen ötlet, projekt és a fiatalok a döntéseiket a felnőttekkel közösen kívánják meghozni. Az ilyen fajta projektek nemcsak cselekvőképessé teszik a fiatalokat, hanem a felnőttek tapasztalataihoz is közelebb viszik, melynek során a fiatalok sokat tanulhatnak a felnőttektől. A fiatalok magabiztosnak érezhetik magukat szerepükben és megértik az együttműködés szükségességét. A felnőttek

„jelenléte” egyfajta megerősítést adhat projektjüknek. Az együttműködés a bizalom légkörét is jelenti, ahol a felnőttek a „hallgató”, a „figyelő” szerepet töltik be. Nem kívánják a maguk elképzelése szerint irányítani a dolgokat, és kivitelezni az adott projektet.

Nem csupán magáról az ifjúsági részvételről, hanem az ifjúsági részvételi folyamat támogatásáról is beszélhetünk. Arról, hogyan is jelenik meg a részvétel során az ifjúságsegítő, s milyen szerepe, feladata van a folyamat elősegítésében. E folyamatban a felnőtt, a felnőttsegítő, vagy nevezzük ifjúságsegítőnek, ifjúsági referensnek lépésről lépésre fontos, hogy megértse mi az Ő sajátos szerepe, mit kell tennie annak érdekében, hogy a fiatalokat hozzásegítse, hogy felelősen döntsenek, hogy saját kezdeményezésüket valóra válthassák? Kovács Erzsébet tréner képzési programja alapján az alábbi az ifjúsági részvételi szinteket határozta meg az ifjúsági munkában.

7. A FIATALOK DÖNTENEK

6. A FELNŐTTEK ÁTADNAK BIZONYOS DÖNTÉSI JOGOKAT

5. A FELNŐTTEK ÉS A FIATALOK KÖZÖSEN DÖNTENEK A FIATALOK KEZDEMÉNYEZÉSEIRŐL

4. A FIATALOK KÉPVISELŐI RÉSZTVESZNEK A FELNŐTTEK JAVASLATAIRÓL SZÓLÓ DÖNTÉSEKBEN

3. KIKÉRIK A FIATALOK VÉLEMÉNYÉT

2. MEGHALLGATJÁK A FIATALOK VÉLEMÉNYÉT

1. TÁJÉKOZTATJÁK A FIATALOKAT, MEGHATÁROZZÁK A FELADATAIKAT

Első lépésben a felnőttsegítő feladata, hogy kapcsolatot teremtsen a fiatalokkal. A kapcsolat-teremtés feltétele annak, hogy megismerje a fiatalokat. A megismerést segíti, ha elfogadó, befogadó módon közelít a fiatalokhoz, ha meghallgatja Őket. Ha a fiatal látja és őszintének érzi a közeledést, az érdeklődést, akkor könnyebben nyílik meg. Fontos, hogy rendszeressé váljanak ezek a találkozások. A rendszeresség jó kötőerő. Ebben a szakaszban érdemes és szükséges a kommunikációs csatornákat, utakat is kiépíteni a fiatalokkal és jó, ha más fiatalokkal való kapcsolódási pontokat is közösen megtalálják, kialakítják.

Az előző két lépés, ha azt előzetesen az ifjúságsegítő, felnőttsegítő gondosan megtervezte, és aszerint járt el, akkor jó alap ahhoz, hogy a fiatalok őszintén és bátran tegyék fel kérdéseiket, osszák meg véleményeiket a felnőttsegítővel. Mindez csak egy közösen megteremtett bizalmi légkörben lehetséges. Az előző fejezetekben bemutatott részvételi alapelvek gyakorlati érvényesítése nélkül ezekre a lépcsőfokokra nem tudunk eljutni, vagy eljutunk ugyan, de kellő megalapozottság hiányában nem vagy csak igen lassan tudunk előrehaladni a fiatalokkal. Ami újabb problémákat vethet föl, s azt vesszük észre, hogy a fiatalok elmaradnak, mert úgy érzik, hogy semmi sem történik, akkor miért az erőfeszítés, a befektetett idő?

Amennyiben e részvételi létra harmadik fokát a felelősségvállalás dimenziójába helyezzük, akkor ezt a fokot a fiatalok részéről megjelenő cselekvő aktivitás kezdeti szintjének is tekinthetjük. Az ifjúságsegítő, felnőttsegítő feladata, hogy segítse, támogassa ebben a szakaszban az önálló vélemények felszínre kerülését, az önálló véleményformálódást, majd a különböző véleményeket vitassa meg a fiatalokkal, melynek során a fiatalok elsajátíthatják egymás véleményének tiszteletben tartásának képességét is.

A létra negyedik fokán az együttes cselekvés jelenik meg, de a vezető szerep itt még mindig a felnőttsegítőé, az ifjúságsegítőé. A programok tervezésének szakasza ez, ahol a tervezést a felnőttsegítő a fiatalok véleménye, és igénye alapján végzi. Az, hogy mennyire lesz sikeres a fiatalok bevonódása a felnőttsegítő által tervezett programokban, az elsősorban attól függ, hogy tisztázta-e a felnőttsegítő a fiatalok szerepét a programok lebonyolításában, ismertette-e számukra a részvételi lehetőségeiket?

Az ötödik létrafok a fiatalok közreműködésével és felelősségvállalásával megvalósuló programok, mint eredmény. A felnőttsegítő és a fiatalok célja közös: benne lenni! A felnőttsegítőnél minőségi és mennyiségi követelményként fogalmazódik meg mindez. Ezen a szinten a felnőttsegítő még viszonylag egyenlő mértékben koncentrálna a program sikerére és a fiatalok részvételére.

A hatodik szint a felnőttsegítő munkájában a forduló pont. Eddig arra koncentrált, hogy kapcsolatot teremtsen a fiatalokkal, összekapcsolja, meghallgassa és megértse Őket, hogy az igényeik alapján programot szervezzen.

A hatodik lépcsőfokon egészen új, és sok esetben ismeretlen szerepet kell és szükséges betöltenie a felnőttsegítőnek. Vannak olyanok, akik ezzel az „új” szereppel nehezen tudnak azonosulni. Úgy érzik, ha a korábbi szerepüket (meghallgatom, figyelembe veszem, de én tervezem és én szervezem) elhagyják, akkor feleslegessé válnak, és a sikert sem Ők arathatják majd le.

Ha az ifjúságsegítő valóban az ifjúsági munka legfőbb célja mentén kíván dolgozni, akkor olyan újfajta támogató szerepbe kell elhelyeznie önmagát, mellyel a fiatalokat hozzásegíti ahhoz, hogy saját életük aktív részesei legyenek. Ezt a szerepet csak akkor tudja magára öltetni, ha elfogadja, hogy ebben a fázisban a cél már nem a benne lenni, hanem mások megsegítése ahhoz, hogy felelősen benne legyenek. Az ifjúságsegítő feladata, hogy bekapcsolja a fiatalokat a döntéshozatalba, vagyis a részvétel, a feladat- és felelősség-megosztás szervezése.

A részvételi létra hetedik fokán a felnőttsegítő partneri együttműködést kínál a fontos közös ügyek kiválasztásában. A fiatalok igényt tartanak a felnőttsegítő folyamatos közreműködésére, de már teljes egészében Ők vállalják a felelősséget döntéseikért, és megvalósításukért.

A programok szervezésétől az önszerveződés támogatásáig hosszú utat jár be valamennyi ifjúságsegítő, mint ahogyan a szükségletek megfogalmazásától a cselekvő felelősségvállalásáig maguk a fiatalok is. A sikert az jelenti a felnőttsegítő számára, ha ezen az úton eredményesen támogatta a fiatalokat. Eredmény, ha a fiataloknak nincs már közvetlenül szüksége az ifjúságsegítőre.

Ebben a munkában a legnagyobb felelősség megtalálni azt a lépcsőfokot amikor, és megteremteni azokat a feltételeket, ahogyan a fiatalokat elengedhetjük!

A részvétel fokozatainak bemutatására további modell is létezik. Az első közösségi részvételi létra Sherry Arnsteintől származik 1969-ből.

8. közösségi irányítás	A közösségi hatalom fokozatai (irányítás lehetséges)
7. átruházott hatalmi funkciók	
6. partnerkapcsolat	A jelképesesség fokozatai (befolyásolás lehetséges)
5. megbékítés, kiengesztelés	
4. konzultáció	
3. információ	A részvétel hiánya (befolyásolás nem lehetséges)
2. terápia	
1. manipuláció	

A létra két alsó fokán hiányzik a valódi részvétel. Ez azt jelenti, hogy a közösség tagjainak nincs lehetősége a befolyásolásra, a változtatások kezdeményezésére. Az információ, konzultáció és a megbékélés szintjei a jelképesesség fokozatai. A befolyásolás lehetséges, de korlátozott mértékben, inkább csak látszat bevonásról van szó. A hatalom birtokosai kezdeményeznek, információt, véleményeket gyűjtenek. A döntéshozók azt a látszatot keltik, hogy együttműködnek az állampolgárokkal, érdeklőket az állampolgárok meglátásai, javaslatai, ám valójában nem veszik figyelembe a visszajelzéseket, nem építik be a javaslatokat a tervezési folyamatba. A létra három legfelső foka jelképezi a közösségi hatalom fokozatait. Ezen a szinteken nem csupán a befolyásolás, hanem az irányítás lehetősége is adott. A hatalom, a vezetés partnerként kezeli az állampolgárokat, valóban kíváncsi a véleményükre, a közösség tagjai részt vesznek a probléma meghatározásában, és a döntéshozatali folyamatban

David Wilcox 1994-ben alkotta meg azt a részvételhez kapcsolódó koncepcióját, mely már nem csak specifikusan a fiatalokra vonatkozik, hanem általánosságban az állampolgárokra, így köztük a fiatalokra is.

Információ: a döntéshozók tájékoztatják az embereket, hogy mi a döntéshozók szándéka és terve, mi fog történni az adott célcsoportban, közösségben vagy településen.

Konzultáció: a döntéshozók tisztában vannak azzal, hogy miről és milyen célból kérdezik meg az emberek véleményét. Azt is kifejezik, hogy mi az, amin lehet változtatni és mi az, amin nem. A döntéshozók számos opciót nyújtanak és meghallgatják az állampolgárok visszacsatolásait, reagálásait az opciókkal kapcsolatban. A döntés meghozatalakor számba veszik a konzultáció eredményeit más egyéb tényezők mellett.

Közös döntés: a döntéshozók arra ösztönzik az állampolgárokat, hogy további ötleteket, javaslatokat adjanak, melyek egy közös döntést fognak eredményezni.

Közös cselekvés: a különböző érdekekből nemcsak egyhangú döntés születik, hanem együttműködésen alapulva, közösen hajtják végre a döntést. Az eredményért mindkét fél azonos mértékben felelős.

Önálló közösségi kezdeményezés támogatása: a döntéshozók másokat segítenek abban, amit meg akarnak valósítani – pl. tanácsadással, forrásteremtéssel, humán erőforrás biztosításával stb.

10. Részvételi kultúrák

Számos módja van annak, hogy egy szervezet, intézmény hogyan vonja be a fiatalokat a szolgáltatások, ügyek, intézkedések vagy programok kialakításába és fejlesztésébe. A szervezetek működése, szervezeti kultúrája alapján háromféle szervezeti formát, részvételi kultúrát különböztethetünk meg a fiatalok részvételének elősegítésére vonatkozóan. Ezek a részvételi kultúrák magukban foglalják a szervezet céljait és hangsúlyos értékeit a fiatalok bevonása tekintetében, valamint azt a határértéket, ameddig a fiatalokat be kívánják vonni a döntések meghozatalába. A három szervezeti típus a három különböző részvételi megközelítéssel:

- Konzultáció-központú szervezet
- Részvétel-központú szervezet
- Ifjúság-központú szervezet

Ezen kategóriák közötti határok sokszor nem mondhatóak élesnek, tisztának, hanem sokkal inkább elmosódottak. Egyes szervezetek, intézmények a három típus közötti folytonos mozgásban vannak, átlépve egyik területről a másikra.

A konzultáció-központú szervezet

Ezek a típusú szervezetek a fiatalok véleményét, nézőpontját kikérik – egyszeri vagy rendszeres alkalmakkor — azért, hogy informálják és tájékoztassák őket a szervezet, intézmény, hivatal intézkedéseinek, szolgáltatásainak bevezetéséről vagy fejlesztéséről. A fiatalok egy limitált, korlátozott hatalommal rendelkeznek ebben a folyamatban: meglátásaikat számba veszik, és megfontolják azokat abból a célból, hogy igényeikhez igazítsák a szolgáltatást vagy a programot, de annak már nem részesei, hogyan is fogják a döntéseket végrehajtani és megvalósítani. A fiatalok véleményét olyan módszerekkel kapják meg, mint például fókuszcsoport, interjú vagy kérdőívek. Ez a fajta részvételi kultúra azt a célt szolgálja elsősorban, hogy a fiatalok és a szervezet közötti együttműködést illetve a fiatalok szükségleteinek való megfelelést fenntartsa és biztosítsa.

A részvétel-központú szervezet

A részvétel-központú szervezetekben a hangsúly a részvételen alapuló tevékenységek és akciók fejlesztésén van abból a célból, hogy a fiatalok képesek legyenek hatással lenni a szervezetet érintő döntések befolyásolására. Ezek a szervezetek nemcsak megkérdezik a fiatalok véleményét, hanem lehetőséget is biztosítanak számukra a valódi, konkrét részvétel gyakorlásához. Ez a befolyásolási lehetőség főként olyan döntésekre vonatkozik, melyek magukat a fiatalokat is közvetlenül érintik. Ilyen részvételi tevékenységi forma lehet ifjúsági tanácsadó testület, ifjúsági fórum vagy ifjúsági kerekasztal létrehozása, mely folyamatosan is működhet, de mindemellett bizonyos működési kereteknek kell megfelelniük (pl. időbeli megfelelés).

Amennyiben a szervezetek ilyen részvétel-központú szervezeti kultúrát kívánnak folytatni, akkor az néhány változást kíván meg a szervezeten belül. Ilyen például az új módszerek vagy megközelítések bevezetésének hajlandósága, a részvételt elfogadó és támogató személyzet, a felnőttek ösztönzése a fiatalok véleményeinek elfogadására, figyelembevételére. Bár ezek a változások, változtatások kevésnek tűnnek, mégis meglehetősen nagy változásokat jelentenek a szervezet életében, hiszen szemléletben, időben, hozzáállásban és felkészültségben egyfajta megújulást vagy alkalmazkodást jelent. A részvétel-központú szervezet számára a fiatalok bevonása a döntéshozatalba érték. Számukra a fiatalok kiszolgálása csak egy a szervezeti célok közül. A részvétel-központú szervezet azonban még nincsen a részvételi skála legfelső fokán, hiszen a részvétel csak egy adott kontextusban történik, viszont annál inkább jelenti az ifjúság-központú szervezeti kultúra felé vezető lépcsőfokot.

Az ifjúság-központú szervezet

Az ifjúság-központú szervezeteknél a fiatalok bevonása a szervezet központi, lényegi része a tevékenységüknek. A fiatalok részvétele értékvilágukban fontos elem és gyakran elméleti alapokra helyezik azon kérdést, hogy miért is fontos számukra a fiatalok bevonása. Az ifjúságközpontú szervezetben a fiatalok bevonása nem egyszeri, hanem lineáris, folytonos tevékenységet jelent, mely sarokkőnek és alapelvnek tekinti a részvétel biztosítását. Ez akár napi szintű tevékenységet is jelenthet. A fiatalok többféle módon kerülnek bevonásra és a ráhatás, befolyásolás széles eszköztárával élhetnek a szervezeti élet számos területén. A részvétel- és az ifjúságközpontú szervezet közötti különbség halvány, elmosódott, mégis az ifjúság-központú szervezet már a kezdetektől kultúrát teremt a részvételi lehetőségnek, melyben automatikusan elfogadja, és magáévá teszi azt a gondolatot, viselkedést, hogy a fiatalok minden, az életükkel kapcsolatos döntését meg kell hallgatni. A fiatalok közvetlenül lehetnek ráhatással a szervezet szolgáltatására, intézkedéseire oly módon, hogy döntéseikkel így a fiatalok szélesebb körét érintő szolgáltatás, projekt, program alapvető irányát is megváltoztathatják. A részvétel szellemisége áthatja a szervezet minden részlegét és területét.

11. Az ifjúsági részvétel formái

Sokan gondolják azt, hogy általában a társadalmi részvétel, a fiatalok bevonása az életkörülményeiket érintő kérdésekbe csakis egy szavazófülkében vagy egy nagy tárgyalóasztalnál történhet, melyhez elegendő egy szavazólap, egy kérdőív vagy egy jó beszélgetés arról, mit szeretnének a fiatalok a településen vagy mit várnak el a közösségeiktől. A másik tévhit, hogy mindehhez elegendő pár óra, mondván a bevonás megtörtént: „hiszen mi megkérdeztük a fiatalokat”.

Ezzel szemben az európai ifjúsági munka tapasztalatai ma egyre inkább azt igazolják, hogy az ifjúsági részvételi lehetőségek gyakorlására ennél sokkal több lehetőség kínálkozik, melyekkel élnek, vagy szeretnének élni a fiatalok. 4, igen jól elkülönülő területen valósulhat meg a részvétel.

Így a

- a döntéshozatalban,
- saját életük irányításában,
- közcélú- közösségi tevékenységben,
- döntés előkészítésben.

Érdekes, hogy míg korábban a fiatalok a döntéshozatalban való részvételük igényét fogalmazták meg és tevékenykedtek ennek érdekében, addig ma a fiatalok inkább a döntés előkészítésbe való aktív részvételüket hangsúlyozzák. A fiatalok szívesen vesznek részt közcélú- közösségi tevékenységekben, de míg korábban ezt szervezett keretek között tették, addig ma inkább az a jellemző, hogy egy –egy kampány, vagy rövid távú projekt kapcsán informális csoport tagjaként teszik.

Az alábbiakban az ifjúsági részvételt több szempont alapján csoportosítva mutatjuk be, egyrészt a bevonást, részvételt biztosító helyszínt, környezeti forma szerint, amelyekhez a helyszínt adta tevékenységi lehetőségeket is hozzárendeltük. Másrészt az ifjúsági részvétel formáit soroljuk fel.

Település

- fiatalok szerkesztik teljesen az ifjúsági rovatot a település életéről, eseményeiről,
- fiatalok megszervezik és koordinálják a falunapot, a farsangot a felnőtt generációval közösen,
- fiatalok szépítik és tartják rendben a település köztereit (egyszeri vagy többszöri alkalommal),

PÉLDÁUL

Április 29-én a világ több mint 100 országában, több százezer fiatal bevonásával rendezik meg az Önkéntes Fiatalok Világnapját. Ez az a nap, amikor az ország bármely pontján fiatalok csoportjai önkéntes tevékenységet végeznek a helyi közösség fejlesztése, gyarapítása, jobbítása érdekében. A Szabolcs megyei Gelénesen a fiatalok és az idősek közötti kapcsolatot erősítették a fiatalok az által, hogy ezen a napon az időseknek segítettek mindennapi munkájuk elvégzésében. A tiszaberceliek a Tisza-part megtisztítására vállalkoztak, míg a fényeslitkei Általános Iskola diákjai a helyi idősek otthonában kulturális teadélután szerveztek. Kőmörön falutakarításra és parkosításra került sor. A nyíregyházi Eötvös Általános Iskola diákjai a Sóstói erdő megtisztítását tervezték, illetve játszóházat szerveztek beteg gyerekek számára. A Gárdonyi Géza Általános Iskola tanulói pedig szelektív hulladékgyűjtést és virágültetést végeztek a Fiatalok Önkéntes Napján.

JÓ PÉLDA

Az önkormányzat vezetői, vagy egy szolgáltató iroda, ifjúság ház stb., vezetői a fiatalokat meghívják egy nyílt napra, ahol bemutatják a döntéshozatal folyamatát vagy a szolgáltató iroda működését.

A fiatalok meghívják az általuk kezdeményezett és megvalósított rendezvényre, kiállításra, ifjúsági cserére azokat a felnőtteket vendégként, akikkel szeretnének a későbbiekben együttműködni. A fiatalok így lehetőséget kapnak kreativitásuk, elkötelezettségük, felelős munkájuk bemutatására. A későbbiek során lehet, hogy a szolgáltató iroda vagy a település vezetése ezen fiatalokat fogja megbízni egy új ötlet kidolgozására, megvalósítására.

- a fiatalok az idősebb generációnak különböző rendezvényeket szerveznek, vagy egy-két alkalomra a szociális otthonban lévő időseknek a napját megszervezik és segítenek az idősek mindennapos tevékenységeiben,

- a fiatalok a felnőtteket a számítógép, az Internet vagy a mobil telefon használatára tanítják meg vagy nyelvórákat adnak,

- ép fiatalok a település fogyatékkal élő fiataljaival közös műsorral, kiállítással vagy rendezvénnyel készülnek, vagy valamilyen klubfoglalkozást, teadélután tartanak,
- külföldi delegáció, prominens személyek látogatásakor részt vesznek az események előkészítésében, tervezésében, a találkozók lebonyolításában (fogadás, fogadóhelyszín feldíszítése, szendvicsekészítés, műsor előadás, videofelvétel készítés stb.,)

Ifjúsági szolgáltató terek, irodák (olyan intézmények, szervezetek, ahol a szolgáltatások elsődleges célcsoportja a fiatal, pl.: ifjúsági információs és tanácsadó irodák, teleházak, művelődési házak, ifjúsági kávézó, önkéntes központok, játszóház, lelkeségyszolgálat)

- a fiatalok az iroda szolgáltatásairól brosurát terveznek,
- a fiatalok weboldalt találnak ki, reklámokat készítenek, chat roomokat irányítanak,
- más fiatalokat vonnak be a szolgáltatást igénybevevő fiatalok (szolgáltatás megismertetése más fiatalok számára),
- eseményszervezés történik fiatalok által.

JÓ PÉLDA

2004-ben készült el Tiszacsécsén az ifjúsági ház, melynek részeként a helyi fiatalok ifjúsági szolgáltatóként ifjúsági könyvtárat kívántak megvalósítani. A fiatalok a felnőttsegítő segítségével a helyi és a környező települések vállalkozóit keresték meg támogatásukat kérve a helyi ifjúsági könyvtár létrehozásához. A könyvtár elindításához 200.000 Ft-ot sikerült összegyűjteniük a fiataloknak, melyből a fiatalok meg tudták vásárolni az őket érdeklő könyveket és így üzemeltetni tudják az ifjúsági könyvtárat. A könyvek beszerzéséről és a könyvtár nyitva tartásáról a fiatalok gondoskodnak.

Képviselési formák, érdekegyeztető fórumok

A képviselési formák egy gyűjtőnév, mely jelenthet diákönkormányzatot, hallgatói önkormányzatot, ifjúsági kerekasztalt, diákpolgármesteri posztot, települési gyermek és ifjúsági önkormány-

zatot (GYIÖK), nemzeti, regionális, megyei, helyi ifjúsági tanácsot. Ezek a formális képviselési módokat jelentik.

JÓ PÉLDA

A 2003 novemberében alakult Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Érdekegyeztető Fórum egy regionális szintű, egyéni, önkéntes részvételen alapuló szervezeti tömörülés, melynek feladatai: érdekképviselés, a Regionális Ifjúsági Tanács munkájában való részvétel és érdekképviselés, forrásfejlesztés (együttes pályázati forrásfelvétel és annak továbbosztása), közösségtámogató pontok fenntartása, információs hálózat működtetése.

Ifjúsági ház

- fiatalok részvétele az ifjúsági terek kialakításában,
- az ifjúsági ház működésének szabályaiba való beleszólási lehetőség biztosítása,
- az ifjúsági ház rendjének fenntartása a fiatalok közreműködésével,
- ötletelés a fiatalokkal az ifjúsági ház éves tevékenységének összeállításáról,
- ifjúsági klubok és egyéb közösségi tevékenység létrehozása, tartalommal való megtöltése,
- fiatalok tartanak fiataloknak klubokat, tevékenységeket (egyszeri vagy többszöri is lehet),
- fiatalok önálló kiállításainak biztosítása.

PÉLDÁUL

Hajdúnánás is egyedülálló értéket képvisel az Észak-alföldi régióban, ahol a majdnem 10 éves Okkal-Más-Okkal Ifjúsági Egyesület az önmegvalósítás és a tapasztalatgyűjtés időszakát túllépve 2007-ben már befogadó szervezetként más helyi közösségek és a fiatalok szolgálatába állt. Ifjúsági közösségi tér fenntartásával tudásukat multiplikálva a fiatalokat a közösségi lét és az önszerveződés tanulási fo-lyamata felé ösztönözik.

Projekt (pl., nemzetközi ifjúsági csere, ifjúsági kezdeményezés)

Az ifjúsági projekt olyan projekt, mely fiataloknak készül, fiatalok bevonásával történik és fiatalok valósítják meg. A legtöbb ifjúsági projekt egyúttal közösségi projekt is, mivel egy közösséget vagy a fiatalok egy csoportját célozza meg.

A fiatalok egy rövidebb vagy hosszabb ideig tartó projektben is részt vehetnek. A projekt lehet teljesen az ő kezdeményezésük, vagy egy szervezet, intézmény által kezdeményezett, mely a fiatalokat célozza meg.

JÓ PÉLDA YOUTHINK! ÖNKÉNTES ÍRÓ KERESTETIK

A Világ Bank Nemzetközi Fejlesztési Szervezetnél fiatalok egy csoportja az alábbi onlineprojektet indította el: minden hónapban egy 300 szavas cikket, vagy esszét írhatnak a fiatalok az általuk kiválasztott témában. A választható témák a következők voltak: aids, konfliktus, korrupció, adósságsökkentés, rokkantság, oktatás, foglalkoztatás, környezet, városiasodás és még sok minden más. A fiatalok nemcsak saját véleményüket, hanem társaik megkérdezésével társaik véleményét is nyilvánosságra hozhatták. Ez kiváló alkalmat jelentett számukra a tapasztalatszerzésre és munkáik publikálására is.

youthink! but do you know?

A projekt megvalósulhat külföldön (pl., nemzetközi ifjúsági csere, ifjúsági kezdeményezés, testvérvárosi program) vagy akár otthoni környezetben is (Önkéntes Hét kapcsán az egyik helyi szervezet falunapot/ki mit tud-ot szervez vagy egy rendszeres tevékenységbe vonja be a fiatalat: telefonos lelkeségély szolgálat, ifjúsági klub programjának összeállítása és megszervezése).

JÓ PÉLDA

2007-ben az Amerikai Kuckó a Mindenki hallassa a hangját című emberi jogi kampány részeként azt találta ki, hogy a dohányfüstmentes naphoz kapcsolódóan földgömböt készítenének fiatalokkal különböző anyagokból és megkeresnék Debrecen vendéglátó helyeit, akiket arra kérnek, hogy csatlakozzanak a dohányfüst-mentes naphoz. Ez azt jelentette, hogy azon a napon az éttermek egész területe nemdohányzóvá válik. Így kívánták felhívni a figyelmet az emberi jogokra, ezen belül az egészséges élethez való jogra. Céljuk az volt, hogy teret biztosítsanak azoknak, akik nem dohányoznak, hogy egészséges környezetben, vagyis dohányfüstmentes helyen szórakozhassanak.

Ifjúsági tábor

- a tábor témájának, helyének kiválasztása, megtervezése,
- a tábor programjának összeállítása,
- a tábor hirdetése fiatalok által összeállított marketing eszközökön keresztül,
- a tábori rend összeállítása,
- tábori felelősök feladatainak, tevékenységének kijelölése a program idejére,
- tábor tisztaságáért felelős tagok kiválasztása a fiatalok által.

PÉLDÁUL

A Hip-Hop Ifjúsági Egyesület 2006 nyarán Táncbort indított Tokajban. Nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy a szervezetbe tartozó fiatalok a programjaik szervezésében is aktívan közreműködjenek. A tábor előkészítésébe úgy vonták be a fiatalokat, hogy megbeszéltek a fiatalokkal, ki szeretne részt venni a szervezésben. Összesen 9 fiatal jelentkezett technikai szervezési, programtervezési, pályázatírási, táncoktatási és csoportvezetői feladatokra. Két fiatal az Internetről letöltötte a lehetséges táborhelyeket, és telefonon érdeklődtek a konkrét feltételekről. Majd az egyik felnőtt segítségével közösen kiválasztották a megfelelő helyszínt. Az egyik fiatal megírta a megrendelést, amelyet a felnőtt szervező ellenőrzött,

majd elküldték e-mailben. Két felnőtt és egy másik fiatal elutazott a helyszínre és meglátogatták a tábort, valamint a települést, ugyanis a körülmények, helyi lehetőségek feltérképezése alapján lehet reális programtervet készíteni. Három fiatal és két felnőtt pedig a részletes programtervet állította össze, és belekezdtek a pályázatírási részfeladatokba.

Ifjúsági szervezet

Az ifjúsági szervezet tagjait fiatalok alkotják. Az ifjúsági szervezet már formális struktúrába rendeződve intézményesült formában működik, mely magasabb színvonalú tevékenységeket vagy akár más civil szervezeteknek szóló szolgáltatásokat végez. Az itt dolgozó, tevékenykedő fiatalok már tapasztaltak a civil szervezeti létben és ismerik az ifjúsági munka sokféle módszerét és tevékenységi formáját. Az ifjúsági célú civil szervezet a legjobb táptalaja az ifjúsági részvétel elősegítésének, hiszen a szervezetet alkotó tagok maguk is fiatalok, így őket kevésbé kell meggyőzni a fiatalok újszerű, kreatív gondolkodásáról vagy gyors felismerésekről.

Az ifjúsági szervezetek az ifjúsági részvétel elősegítését két formában valósíthatják meg:

1. A legegyszerűbb eset az, amikor a szervezet lehetőséget ad hasonló gondolkodású, azonos célokkal és érdeklődési körrel rendelkező, a képességeit és ötleteit megmutatni, bizonyítani kívánó fiataloknak a szervezet munkájába való bekapcsolódáshoz, a napi tevékenységek megvalósításához. Az újonnan érkező fiatalok egy-egy projekt erejéig kapcsolódhatnak be a szervezet életébe és utána továbblépnek, vagy tagokká is válhatnak, akik továbbviszik/vihetik és továbbfejlesztik a szervezet működését, fenntartását, tevékenységeinek bővítését. Így a szervezetet alapító tagok nyugodt szívvel térhetnek át egy újabb megmértetésre vagy életfeladatra.

2. A fiatalok bevonása fiatalok által egy magasabb, fejlesztői szinten is megvalósulhat. Az ifjúsági szervezet a szervezeti működés összetett és sokrétű tudásának egy olyan fokára lépett, ahol a felhalmozott tapasztalatot a szervezeten kívüli térbe viszi, és ott teremt lehetőséget egy fiatalokból álló közösségnek a közügyekben való részvétel és a befolyásolási lehetőségek megtapasztalására, önmaguk egyenként és közösségként való kipróbálására, döntési folyamatokra való rálátásban vagy csak egyszerűen új dol-

PÉLDÁUL

A debreceni Úton Ifjúsági Egyesület már évek óta nemzetközi kapcsolatai fejlesztésével és ifjúsági cserék lebonyolításával foglalkozott, amikor úgy gondolták, hogy tapasztalatukat, és tudásukat szeretnék átadni olyan fiataloknak, akiknek még kevés tapasztalatuk van a nemzetközi ifjúsági munka terén. Így a Hajdú-Bihar megyei roma kisebbségi önkormányzattal való kapcsolatépítésük során roma fiatalokat kerestek meg. Céljuk az volt, hogy a roma fiatalok között egy közösség fejlődjön, amely a nemzetközi ifjúsági tevékenységekben szívesen részt venne és kipróbálná magát külföldön. Az egyesület ezért egy hosszú távú cselekvési tervet dolgozott ki, melyben meghatározták, hogy ezt a célt hogyan is érik el sikeresen. Közösségfejlesztési módszerekkel és önismereti tréninggel, pályázatírási segítségnyújtással és a nemzetközi ifjúsági tevékenységben nyert eddigi tapasztalataikkal kívánják a roma fiatalokat segíteni. Amint erős közösséggé és felkészültekké válnak a roma fiatalok, a fejlesztő tevékenységet abbahagyva az egyesület „útjára engedi a roma fiatalokat” önmaguk felfedezésére és új képességeik önálló kipróbálására.

gok, életcélok kitűzésében. A cél az, hogy egy fiatalokból álló csoport hogyan szervezheti meg önmagát, vállalhat fel tudatos feladatokat, képviselheti érdekeit és fejlesztheti állampolgári lehetőségeit. A szervezet cselekvésre, aktivitásra generál és ösztönöz más fiatalokat is oly módon, hogy segíti, fejleszti őket és jelen van a közösség megteremtésének segítségétől addig a pontig, amíg az új csoport fejlett, tudatos, szervezett, önmaga lábán álló közösséggé/szervezetté nem válik. A generáló szervezet nem a fiatalok helyett cselekszik, hanem a háttérből segíti a folyamatokat.

Egy másik nézőpont szerint a részvételt annak eszközein keresztül is vizsgálhatjuk:

Egyszeri részvételi formák

- fotósorozat
- megfigyelés: a játészterek, a fiatalok által frekvenciált tartózkodási helyek átvilágítása
- pontozásos értékelési, döntési forma
- kutatói, illetve detektívakció
- interjú és kérdőívészés
- fogadó óra, nyílt nap
- meghallgatás
- rajzalkció
- kívánság- és panaszláda
- pódiumbeszélgetés, pro és kontra beszélgetés
- demonstráció, aláírásgyűjtés, olvasói levél
- valamilyen termék bojkottálása
- társadalmi mozgalom
- kampány

Reprezentatív részvételi formák

- csoportkonferencia
- csoportszóvivő
- gyermekparlament
- gyermek- és ifjúsági tanács
- intézményi tanács

Nyitott formák

- gyermek- és ifjúsági fórum
- kerekasztal

Participációs projektek

- jövőműhely
- tervezési csoport
- workshop
- a gyerekek és fiatalok városrész-tervei

Társadalmi részvétel a hétköznapi részeként

- mindennapos részvétel a különböző tevékenységekben, megbeszélésekben
- napi megbeszélés körben ülve
- párbeszédfal, üzenőfal
- csoportügyelet

Érdemes az európai szinten megjelenő strukturált párbeszéd módszeréről is szót ejteni. Az európai ifjúságpolitikának kezdetektől fogva sarokkövét képezi a fiatalok aktív állampolgári szerepvállalásának ösztönzése, melynek előmozdítására a strukturált párbeszéd módszerét, eszközeit ajánlja az Európai Bizottság. A strukturált párbeszéd segítségével a fiatalokat be kell vonni a napirenden lévő ifjúsági ügyek megvitatásába, hiszen azok leginkább őket érintik. A különböző szinteken (helyi, regionális, országos, uniós) történő párbeszéd eredményeit mindig az annál magasabb szintre kell továbbvinni és vitára bocsátani, majd a hazai vagy országos véleményeket, szempontokat a Bizottsághoz eljuttatni, ily módon a „strukturált párbeszéd a fiatalokkal” az uniós hivatalok, és az európai fiatalság között zajló párbeszédet teremti meg.

A Miniszterek Tanácsa – egyértelművé téve az ifjúsági ügyek iránti elkötelezettségét – 2005-ben olyan állásfoglalást adott ki, melyben felhívja a Bizottságot és a tagállamokat arra, hogy európai szinten fejlesszék a strukturált párbeszédet a fiatalokkal az őket érintő politikai intézkedések kérdésében, s e párbeszédbe vonják be az ifjúsági szervezeteket és az ifjúságpolitikával foglalkozó kutatókat, szakembereket is.

A fiatalokkal folytatott strukturált párbeszéd háromszintű: helyi, illetve regionális, országos és európai szinten zajlik, s e szintek egymásra épülnek oly módon, hogy az egyes ügyeket először helyi hatáskörben tárgyalják. Ezt követik az országos egyeztetések, melynek folyamatoként az európai szintű tárgyalások résztvevői az alsóbb szinteken kialakított álláspontokat tudják képviselni az adott témában. Tematikáját tekintve az illetékesek elképzelése az volt, hogy a strukturált párbeszéd illeszkedjen az Európai Év mindenkorai témájához: 2008 a Kultúrák Közötti Párbeszéd Európai Éve, míg 2009 a Kreativitás és Innováció Európai Éve.

12. Európai dokumentumok az ifjúsági részvétel elősegítéséért

Fontosabb iránymutatásokat, elképzeléseket találhatunk az alábbi nemzetközi dokumentumokban és ajánlásokban az ifjúsági részvétel társadalmi jelentőségének hangsúlyozására és egyre komolyabb figyelembe vételére.

Az ENSZ 1989. november 20-i közgyűlése fogadta el az **Egyezmény a gyermeki jogokról** című emberi jogi dokumentumot. Az egyezményben 3 cikkely is érinti a részvétel kérdését a 18 év alatti fiatalok tekintetében:

A 23. cikk megfogalmazza, hogy az egyezményt elfogadó államok elismerik, hogy a szellemileg vagy testileg fogyatékos gyermeknek emberi méltóságát biztosító, önfenntartását előmozdító, a közösségi életben való tevékeny részvételt lehetővé tevő, teljes és tisztességes életet kell élnie.

A 31. cikkely a művészeti és kulturális életben való teljes jogú részvétel biztosítására hívja fel a figyelmet: *„az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják és elősegítik a gyermek teljes mértékű részvételi jogát a kulturális és művészeti életben, és előmozdítják, az egyenlőség feltételeinek biztosítása mellett, a gyermek számára alkalmas szabadidő-intézmények, szórakoztató, művészeti és kulturális tevékenységek megszervezését.”*

A 40. cikkely a bűncselekményt elkövető fiatalok vonatkozásában írja elő, hogy számukra biztosítani kell a társadalomba való beilleszkedés jogát és abban az építő jellegű részvétel elősegítésének szükségességét.

Az Európa Tanács 237. határozata alapján jött létre 1992-ben az **Európai charta a fiatalok részvételéről a helyi közösségek és régiók életében**. A Charta kimondja, hogy a fiatalok részvétele a helyi közösségek és/vagy régiók életében egy átfogó, az ágazati politikával szorosan összefüggő politika része, és a helyi és regionális önkormányzatok vállalják, hogy a fiatalokkal és képviselőikkel egyeztetve megvalósítják a Charta által javasolt különféle részvételi formákat. Azt is kiemeli a Charta, hogy az elvek és a javasolt különféle részvételi formák minden fiatalra vonatkoznak, bármilyen fajta, különösen az etnikai, a faji, a nemzeti, a szociális és a kulturális kisebbségekkel szembeni megkülönböztetés nélkül. A Chartát aláíró régiók a részvétel megerősítését abban látják, hogy támogatni kell a fiatalok által saját maguknak szervezett ifjúsági közösségek vagy ifjúsági csoportok megalakítását. Az ifjúsági részvétel elősegítése, előmozdítása olyan ágazati területekre és konkrét javaslatokra terjed ki többek között, mint szabadidő és kulturális tevékenységek. A foglalkoztatottság kérdésében olyan projektek támogatására, melyek biztosítják a fiatalok aktív részvételét és ifjúsági szervezetek létrejöttét; városfejlesztési politika alakításában a fiatalok bevonását szorgalmazza konzultációs folyamatokba; az oktatás és képzés területén a fiatalokat az iskolai tevékenységekben való aktív közreműködésre ösztönöz az iskolai demokrácia működéséhez, a szociális és egészségügyi politika tekintetében elősegítik a fiatalok bevonását szociális központok által működtetett projektek megvalósításába.

A Chartát 2003. május 21-én újrafogalmazták.

Az **Új lendület Európa fiataljai számára** címet viselő Fehér könyv az ifjúságról 2001-ben látott napvilágot, mely az Európai Unió tagállamai által megfogalmazott, a fiatalokkal kapcsolatos, európai szinten koordinálandó kormányzati teendők összefoglalása. A Fehér Könyvvel kezdődött meg uniós szinten az ifjúságról, mint önálló társadalmi csoportról történő stratégiai gondolkodás. Az ifjúságról szóló Fehér Könyv széleskörű társadalmi konzultáció keretében készült el, számos fiatal és ifjúsági szervezet részvételével. Tartalmát tekintve a fiatalsággal való együttműködéshez új keretet javasol és négy fejlesztési prioritást határoz meg, melyek: a fiatalok közéletben való részvétele, az ifjúsági információszolgáltatások, ifjúsági önkéntesség, ifjúságkutatás. Továbbá azt javasolja, hogy a fiatalokat fokozottabb mértékben vonja be az állam a négy terület fejlesztési irányai meghatározásának folyamatába. A Fehér Könyv egyik megállapítása, hogy a fiatalok aktívabban szeretnének részt venni közösségük életében és számos kérdésben szeretnének véleményt nyilvánítani. Ennek a kérésnek az Európai Bizottság meglátása szerint teret és lehetőséget kell adni a helyi szintektől a nemzetköziig. A fiatalokat rendszeresen be kell vonni a döntéshozatali folyamatokba és a részvételt folyamatosan ösztönözni kell. A Fehér Könyv azt is megállapítja, hogy a fennálló struktúrákhoz könnyebb hozzáférést kell biztosítani azon fiatalok számára, akik semmilyen szervezetnek sem tagjai.

A fiatalok részéről is számos konkrét javaslat fogalmazódott meg. A konzultációban résztvevők fiatalok ellenvetéseket fejezték ki a részvétel szimbolikus, valódi tartalom nélküli formáiról és megállapították, hogy megfelelő jogi keret nélkül a közéletben való részvétel nehezen megoldható. Az ifjúsági szervezetek pedig a részvétel legkülönbözőbb – a hagyományostól az egészen újszerűig – formáinak bevezetését támogatják. A fiatalok nagy hangsúlyt fektettek olyan képzések indítására is, melyek az állampolgári jogok gyakorlására készít fel. Egy másik fontos üzenetük az volt a fiataloknak, hogy a rendelkezésre bocsátott információ feleljen meg a mindenkori információszükségletüknek és legyen mentes mindenféle előítéllettől, melyek a fiatalokra vagy kisebbségekre sértőek lennének. A fiatalok szerint az információhoz való hozzáférés és az informáltság fontos előfeltétele a részvételnek.

Az Európai Tanács és az Ifjúsági Miniszterek közös **határozata az ifjúsági részvételről** 1999. februárjában született meg, melynek célja, hogy elősegítse a fiatalok részvételét a társadalmi folyamatokban és a döntéshozatali mechanizmusokban helyi, regionális és nemzeti szinteken. Mind a Tanács és az Ifjúsági Miniszterek között egyetértés volt abban, hogy fel kell ismerni, el kell ismerni, hogy a fiatalok szeretnék hallatni hangjukat a társadalmi ügyek különböző területein. A határozat ösztönzést ad arra vonatkozóan, hogy az európai intézmények és az Unió tagországi fontolják meg, hogyan tudják az állampolgárokat közelebb hozni az európai politika formálásához, hogyan tudja képessé tenni a fiatalokat az aktív állampolgárság szellemiségének felvételére és bevonni a fiatalokat a jövőben az európai integrációs folyamatokba. A fiatalok figyelmét pedig arra hívja fel a dokumentum, hogy használják fel és éljenek a létező részvételi lehetőségek kiaknázásával.

13. Teszt az ifjúsági részvétel megértéséhez

Részvételről van-e szó az alábbi példákban? (a megoldásokat az összegzés után találhatják meg!)

1, Kaposvár városa delegációt fogad lengyel testvérvárosából. A fiatalok részt vesznek a delegáció fogadásának előkészítésében oly módon, hogy az egyik este kulturális programját ők szervezik meg és a város ifjúsági intézményeibe ők kísérik el a vendégeket és ők mutatják be az egyes helyszíneket.

2, Fiatalok festményeiből kiállítás nyílik a debreceni Kölcsey Központban, melyre a város egyik oktatási intézményében tanuló diákokat önként jelentkezésük alapján szívesen elvisznek egy délutáni foglalkozás keretében. A kiállítás megtekintésére nagyon sok fiatal szívesen jelentkezik.

3, Az iskola pedagógusai arra kéri a diákokat, hogy vezessenek iskolarádiót, készítsenek minél több műsort az iskola életéből. A diákok ösztönzésére jó jegyeket és kevesebb óralátogatást ajánlanak fel.

4, Kreatív fiatalok csoportja azzal keresi meg a helyi művelődési ház vezetőjét, hogy az egyik kihasználatlan termet szeretnék megkapni egy ifjúsági klub kialakítására. A fiatalok nemcsak saját tevékenységeik, foglalkozásaik levezetéséhez szeretnék a klubot, hanem azt is ígéri a művelődési ház vezetőjének, hogy klubjuk programjait szélesebb körben kívánják meghirdetni a település fiataljai számára.

5, Egy nagy tapasztalattal bíró ifjúsági egyesület azt a célt tűzi ki maga elé, hogy a település gimnáziumi fiataljait hozzásegítik a Fiatalok Lendületben Programban való lehetőségek kiaknázásához. Az egyesület nemzetközi projektek lebonyolítása terén szerzett tapasztalataikat nemcsak átadják ösztönzőképpen, hanem felkészítik a diákokat az ifjúsági cseré technikai lebonyolításához: partnerszervezet keresésében, a projekt témáinak ötletelésében, a pályázat megírásához. Egy év múlva a gimnazisták már maguk írják pályázatokat és ifjúsági szervezetet is alakítanak.

6, A teleház dolgozói nagyon szeretnék, ha a fiatalok érdekeik védelmében ifjúsági fórum jönne létre az önkormányzat, a település vezetői és a helyi fiatalok között. A felnőttek kezdetben közvetítenek a fiatalok és az önkormányzat vezetői között, az ifjúsági referens pedig segítséget ad abban, hogyan is működik a döntéshozatal helyi szinten, képzést szervez a fiataloknak a tárgyalási technikákról, részvételi formákról. Az ifjúsági referens és a teleház dolgozói folyamatosan részt vesznek a két fél közötti párbeszéd megszervezésében. A későbbiek során a fiatalok már olyannyira tapasztaltak lesznek, hogy közvetítő tevékenységre nincs is szükségük, önállóan irányítják a döntéshozókkal való kapcsolatukat.

7, A művelődési ház egy ifjúsági fesztivált szeretne megszervezni településén. A fiatalokat megkérlik, hogy támogassák ezt az ügyet, mert a város részére ez nagy lehetőséget jelent. A fiatalokat azzal biztatják, hogy ha sikerül megkapniuk a rendezvény megszervezésének a jogát, akkor a fiatalok is részt vehetnek az ötletelésben és a szervezésben. A fiatalok aláírásukkal támogatják az ügyet. A közgyűlés elfogadja a tervet, de a művelődési ház tovább már nem tart igényt a fiatalok közreműködésére.

Felhasznált irodalom

Az Európai Bizottság Fehér Könyve Új lendület Európa fiataljai számára (2001): Európai Közösség Bizottsága, Brüsszel

Consulting young people about their ideas and opinions. A handbook for organisations working with young people (2004): Office for Youth Department for Victorian Communities. Melbourne. Letöltve: [http://www.youth.vic.gov.au/Web21/ofy/rwpgslib.nsf/GraphicFiles/Consulting+Young+People+About+Their+Ideas+and+Opinions.pdf/\\$file/Consulting+Young+People+About+Their+Ideas+and+Opinions.pdf](http://www.youth.vic.gov.au/Web21/ofy/rwpgslib.nsf/GraphicFiles/Consulting+Young+People+About+Their+Ideas+and+Opinions.pdf/$file/Consulting+Young+People+About+Their+Ideas+and+Opinions.pdf)
David Wilcox (1994): The guide to effective participation. Letöltve: <http://www.partnerships.org.uk/guide/index.htm>

Dieter Tiemann: A gyermekek és fiatalok társadalmi részvételének alapfeltételei. In: Ugródeszka, 2005/46. szám. Mobilitás Információs Iroda, Budapest, 2005

Európai Charta: A fiatalok részvételéről a helyi közösségek és régiók életében. Európa Tanács 237. határozata

Gerison Lansdown: Youth Participation in Decision-making. Letöltve: www.participation.ro/resources/library/ch10_participation_lansdown.doc

Ladder of participation. Letöltve: www.freechild.org/ladder.htm

Learning to Listen .Core Principles for the Involvement of Children and Young People. 2001. Letöltve: www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/_download/?id=3065

Nizák Péter-Péterfi Ferenc: A közösségi részvétel – társadalmi és hatalmi beágyazottság. Tanulmányok a részvételi demokrácia gyakorlatáról. In Nonprofit Szektor Analízis, Budapest

Perpetua Kirby-Claire Lanyon-Kathleen Cronin-Ruth Sinclair (2003): Building a Culture of Participation. Letöltve: www.thedreammill.com/resources/3%20DFES%20Building%20a%20Culture%20of%20Participation%20handbook.pdf

Principles of good practice for youth participation. Letöltve: http://worldnet.scout.org/resource_centre/docs/Toolbox%2015.pdf

Rajtunk múlik! Hogyan szervezkedjünk és képviseljük érdekeinket a lakóhelyünkön? (2006): Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest

Steve Mokwena: Youth participation (YP)- Strategic Paper by the Commonwealth Secretariat Talking about youth participation - where, when and why?: Australian Association for Research in Education Conference. 2002. Letöltve: www.aare.edu.au/02pap/how02535.htm

Vercseg Ilona (2005): A részvétel mint közösségfejlesztési alapelv. In Parola, Közösségfejlesztők Egyesületének szakmai lapja. 2005/3-4

Young people on board and committees. A handbook for organisations working with young people (2004): Office for Youth Department for Victorian Communities. Melbourne. Letöltve: [http://www.youth.vic.gov.au/Web21/ofy/rwpgslib.nsf/GraphicFiles/Taking+Young+People+Seriously+2/\\$file/Taking+Young+People+Seriously+-+Book+2.doc](http://www.youth.vic.gov.au/Web21/ofy/rwpgslib.nsf/GraphicFiles/Taking+Young+People+Seriously+2/$file/Taking+Young+People+Seriously+-+Book+2.doc)

Youth Participation Handbook (2003): Minister for Youth, Australia.

A „MOBILITÁS KÖNYVEK” SOROZAT EDDIG MEGJELENT KIADVÁNYAI:

“Hurrá bejegyeztek!” - de hogyan tovább?

NAGYÍTÓ - Ifjúsági mintaprojektek az Észak-magyarországi régióban

“Honnan hová?” - Az Európai Ifjúsági Hetek 2003-2008

A „MOBILITÁS KÖNYVEK” SOROZAT MEGJELENÉS ELŐTT ÁLLÓ KIADVÁNYAI:

Otthonosan itthon Települési ifjúsági munka – az otthonosság megközelítései

EURÓPA - FIATALOK – RÉSZVÉTEL

Ifjúságügy - Ifjúsági szakma, ifjúsági munka Módszertani kézikönyv

Én és Európa párbeszéd- Az Európai Bizottság Strukturált párbeszéd folyamatához kapcsolódó magyarországi felmérés 2008-ban

Kiadó: Foglalkoztatási és Szociális Hivatal
- Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat

Felelős kiadó: Pirisi Károly

Felelős főszerkesztő: Földi László

Szerkesztette és írta: Bánszegi Zsuzsa

Lektorálás: Katona Mária

Design: Márok Attila és R. Szabó István

Tördelés: R. Szabó István

Grafika: Márok Attila és R. Szabó István

Nyomda: Hajdú 2000 Kft

Nyomda felelős vezetője: Hajdú Károly

ISBN: 978-963-87766-6-2

ISSN: 2060-8136

Fiatalok társadalmi részvétele

2

A társadalmi szerepvállalás és azon belül is az ifjúsági részvétel témaköre jóval szerteágazóbb és szélesebb körű, mint gondolnánk. Az ifjúsági részvétel valódi értelmezése és szerepének hazai köztudatba emelése azonban nem olyan régen került be akár a tágabb társadalmi közeg akár a hazai ifjúsági szakma figyelmének, kutatásának középpontjába. Ezt mutatja a magyar nyelvű szakmai írások vagy gyakorlatok gyűjteményének csekély száma is. Az érdeklődés, a tenni akarás azonban elindult és a részvétel elősegítése, támogatása az ifjúsági munka egyik új, egyre nagyobb prioritást és figyelmet élvező területévé vált az elmúlt években Magyarországon.

Nem vállalkozunk többre, minthogy az ifjúsági részvétel fogalmáról, formáiról és szerepéről egy általános képet adjunk, mellyel hozzájárulhatunk eredeti célkitűzésünkhöz, környezetünk szemléletalakításához.

Kiadványunkkal egy új korszakot kívánunk nyitni az ifjúsági szakmában a részvétellel kapcsolatos felfogások elterjesztésével. Reméljük, hogy gondolatébresztő és átfogó kiadványunkat újabb írások, tapasztalatok és publikációk követik majd.

